

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 12.5.2021 r.
COM(2021) 400 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

Droga do zdrowej planety dla wszystkich

Plan działania UE na rzecz eliminacji zanieczyszczeń wody, powietrza i gleby

{SWD(2021) 140 final} - {SWD(2021) 141 final}

1. WPROWADZENIE

Podczas gdy na całym świecie podejmowane są bezprecedensowe starania w celu zwalczania pandemii COVID-19, **utrzymujące się zagrożenia dla zdrowia naszej planety** także wymagają pilnego wprowadzenia środków zaradczych. Zmiana klimatu, zanieczyszczenie środowiska¹, utrata różnorodności biologicznej i niezrównoważone wykorzystywanie zasobów naturalnych powodują liczne zagrożenia dla zdrowia ludzi i zwierząt oraz dla ekosystemów, takie jak ryzyko wystąpienia chorób zakaźnych i niezakaźnych, nabycie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe i niedobór wody². Aby zbudować zdrową planetę dla wszystkich, w Europejskim Zielonym Ładzie³ wezwano UE między innymi do lepszego monitorowania **zanieczyszczenia powietrza, wody, gleby oraz produktów konsumpcyjnych**, informowania o tych zanieczyszczeniach, zapobiegania im oraz usuwania ich skutków.

Wymagane jest pilne działanie: zanieczyszczenia mogą powodować raka, chorobę niedokrwienną serca, obturacyjną chorobę płuc, udary, schorzenia psychiczne i neurologiczne, cukrzycę i inne dolegliwości⁴ (zob. rys. 1). Pomimo widocznych postępów w 2015 r. zanieczyszczenie środowiska nadal było przyczyną około 9 mln przedwczesnych zgonów na świecie (16 % wszystkich zgonów) – to trzykrotnie więcej zgonów niż łącznie powodują AIDS, gruźlica i malaria oraz 15 razy więcej niż z powodu wszystkich wojen i innych form przemocy⁵. Każdego roku w UE zanieczyszczenie stanowi przyczynę co ósmego zgonu⁶.

Rys. 1: 10 najważniejszych chorób niezakaźnych będących przyczyną zgonów przypisywanych wpływowi środowiska (źródło: EEA – „Zdrowe środowisko, zdrowe życie”, 2018, na podstawie WHO (2016)).

¹ Art. 3 pkt 2 dyrektywy 2010/75/UE: „»zanieczyszczenie« oznacza bezpośrednie lub pośrednie wprowadzenie – w wyniku działalności człowieka – substancji, wibracji, ciepła lub hałasu do powietrza, wody lub ziemi, które może zagrażać zdrowiu ludzi lub jakości środowiska, spowodować szkody materialne, albo obniżenie walorów środowiskowych lub koliduje z innymi uzasadnionymi sposobami korzystania ze środowiska”.

² Zob. UNEP (2021): „Making Peace with Nature” [„W zgodzie z naturą”].

³ COM(2019) 640.

⁴ IEEP (2020): „Mental health and the environment” [„Zdrowie psychiczne a środowisko”].

⁵ Komisja Lancet ds. zdrowia i zanieczyszczenia (październik 2017 r.).

⁶ Sprawozdanie EEA nr 21/2019: „Healthy environment, healthy lives” [„Zdrowe środowisko, zdrowe życie”].

Walka z zanieczyszczeniem to również walka o sprawiedliwość i równość. Na najbardziej szkodliwe skutki zanieczyszczenia dla zdrowia ludzkiego w największym stopniu zwykle narażone są osoby należące do grup szczególnie wrażliwych. Są to dzieci, w przypadku których zanieczyszczenie może mieć poważne długoterminowe szkody dla ich rozwoju, osoby chore, osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby żyjące w gorszych warunkach społeczno-ekonomicznych⁷. Na całym świecie kraje o niskim i średnim dochodzie najmocniej odczuwają ciężar chorób związanych z zanieczyszczeniem: odnotowuje się tam niemal 92 % zgonów spowodowanych zanieczyszczeniem⁸.

Zanieczyszczenie stanowi też zagrożenie dla naszej różnorodności biologicznej i w znacznym stopniu przyczynia się do trwającego masowego wymierania gatunków. Zanieczyszczenie stanowi jeden z pięciu głównych bezpośrednich czynników utraty różnorodności biologicznej, obok zmian w użytkowaniu gruntów i mórz, nadmiernej eksploatacji zasobów naturalnych, zamiany klimatu i występowania inwazyjnych gatunków obcych. Obecnie zagraża ono istnieniu ponad 1 mln z szacowanych 8 mln gatunków roślin i zwierząt żyjących na naszej planecie i jeśli nic się nie zmieni, oczekuje się, że sytuacja ta ulegnie pogorszeniu⁹. Ogólnie rzecz biorąc, szereg narastających i wzajemnie wzmacniających się zagrożeń dla środowiska utrudnia osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju.

Postęp gospodarczy i ograniczenie zanieczyszczenia mogą iść ze sobą w parze: w latach 2000–2017 produkt krajowy brutto UE wzrósł o 32 %, natomiast emisje głównych czynników zanieczyszczenia powietrza zmniejszyły się w granicach od 10 % (amoniak, głównie pochodzący z rolnictwa) do 70 % (tlenki siarki, głównie pochodzące z produkcji przemysłowej)¹⁰. Ogólny pięciokrotny rozwój światowej gospodarki, który nastąpił w ciągu ostatnich pięciu dziesięcioleci, wiązał się jednak z ogromnym kosztem dla globalnego środowiska¹¹.

Argumenty ekonomiczne przemawiające za podjęciem działań w zakresie zanieczyszczenia są oczywiste, a korzyści dla społeczeństwa zdecydowanie przewyższają koszty – podobnie koszty zaniechania działań znacznie przeważają koszty ich podjęcia. Na przykład w UE zanieczyszczenie powietrza generuje szacunkowe koszty związane z działaniami w dziedzinie zdrowia i gospodarki w wysokości 330–940 mld EUR rocznie¹², w tym koszty spowodowane utraconymi dniami roboczymi, koszty opieki zdrowotnej, koszty związane z utratą plonów i uszkodzeniami budynków, natomiast roczne koszty wszystkich środków unijnych mających na celu poprawę jakości powietrza wynoszą łącznie 70–80 mld EUR¹³. Rosnące zapotrzebowanie

⁷ Sprawozdanie EEA nr 22/2018: „Unequal exposure and unequal impacts” [„Zróżnicowany poziom narażenia i nierówny wpływ”].

⁸ UNEP/EA.4/3 (2018): plan wdrażania deklaracji „Aby nasza planeta była wolna od zanieczyszczeń”.

⁹ IPBES (2019): [„Summary for policymakers”](#) [„Podsumowanie dla decydentów”], s. 17–19, B.10–B.14; Europejska Agencja Środowiska (2019): [„Środowisko Europy 2020 – stan i prognozy”](#).

¹⁰ SWD(2019) 427.

¹¹ Sprawozdanie UNEP (2021): „Making Peace with Nature” [„W zgodzie z naturą”].

¹² SWD(2013) 531.

¹³ IIASA (2017): „Costs, benefits and economic impacts of the EU Clean Air Strategy and their implications on innovation and competitiveness” [„Koszty, korzyści i wpływ gospodarczy unijnej strategii na rzecz czystego powietrza oraz ich implikacje dla innowacyjności i konkurencyjności”].

na towary i usługi powodujące mniejsze zanieczyszczenie niesie ze sobą znaczne możliwości rynkowe – już teraz stanowi bodziec dla przedsiębiorstw w UE do wprowadzania innowacyjnych rozwiązań. Starania na rzecz odbudowy mogą wspierać tę tendencję. Działanie na rzecz zwalczania zanieczyszczenia jest teraz również wyrazem solidarności międzypokoleniowej.

Jednocześnie **potrzebujemy bardziej zintegrowanego przeglądu zanieczyszczenia**, tak aby podmioty publiczne i prywatne mogły zająć się powiązаныmi kwestiami w zakresie zanieczyszczenia w różnym czasie i różnych miejscach oraz jak najskuteczniej uwzględniać ich wzajemne oddziaływanie z innymi względami środowiskowymi, społecznymi i gospodarczymi w swoich decyzjach dotyczących polityki, inwestycji i zakupów.

Większość Europejczyków popiera walkę z zanieczyszczeniem: uważają oni, że ochrona środowiska jest bardzo istotna, i wskazują zanieczyszczenie jako jeden z najważniejszych problemów środowiskowych, zaraz za zmianą klimatu¹⁴. Większość respondentów otwartych konsultacji publicznych dotyczących niniejszego planu działania¹⁵ uważa, że **odpowiednie podmioty społeczne nie robią wystarczająco dużo** oraz że **UE i rządy krajowe powinny podjąć działania**. Jako najskuteczniejsze sposoby działania wskazano zintensyfikowanie starań na szczeblu międzynarodowym, lepsze wdrożenie prawodawstwa dotyczącego zanieczyszczenia, promowanie kształcenia formalnego i nakłanianie do zmiany zachowań.

Zanieczyszczenie nie uznaje granic. Zanieczyszczenia docierają do UE za pośrednictwem oceanów i rzek, przenoszą się z wiatrem lub przybywają wraz z wwożonymi towarami, to jednak sama UE również powoduje znaczne zanieczyszczenie w innych regionach świata – poprzez własne modele produkcji i strukturę konsumpcji, a także wytwarzane w niej odpady. Jednocześnie Unia Europejska dysponuje skutecznymi narzędziami umożliwiającymi jej uczestnictwo w globalnych staraniach na rzecz łagodzenia skutków zanieczyszczenia – za pośrednictwem swoich polityk i funduszy, swojej zielonej dyplomacji, a także poprzez stymulowanie innowacji – przy jednoczesnym wprowadzaniu czystszej produkcji i bardziej zrównoważonej konsumpcji towarów i usług.

Za tym, aby UE poprowadziła globalną walkę z zanieczyszczeniem, przemawiają silniejsze obecnie niż kiedykolwiek przedtem argumenty związane ze zdrowiem publicznym, środowiskowe, moralne i społeczno-gospodarcze¹⁶. Nadszedł czas, aby podejmować ambitne działania, aby zrealizować słuszne aspiracje obywateli, którzy oczekują ochrony zdrowia, środowiska i źródeł utrzymania, a także aby zacząć żyć w zgodzie z naszą planetą.

2. ELIMINACJA ZANIECZYSZCZEŃ WODY, POWIETRZA I GLEBY

2.1. Dążenie do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń

Wizja eliminacji zanieczyszczeń do 2050 r.: zdrowa planeta dla wszystkich

Zanieczyszczenie powietrza, wody i gleby ograniczone do poziomów nieuznawanych już za szkodliwe dla zdrowia i ekosystemów naturalnych, z poszanowaniem ograniczeń naszej planety, a w efekcie zbudowanie nietoksycznego środowiska.

¹⁴ Zob. Specjalne badanie Eurobarometr nr 501 (marzec 2020 r.) „Attitudes of European citizens towards the environment” [„Postawy europejskich obywateli wobec środowiska naturalnego”].

¹⁵ Ecorys (2021): sprawozdanie zbiorcze z konsultacji publicznych dotyczących unijnego planu działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń wody, powietrza i gleby (zob. portal „[Wyraź swoją opinię](#)”).

¹⁶ Komisja Lancet ds. zdrowia i zanieczyszczenia (2018).

Dążenie do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń¹⁷ stanowi przekrojowy cel przyczyniający się do realizacji **Agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030**¹⁸ i stanowiący uzupełnienie celu osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r. w synergii z celami polegającymi na osiągnięciu czystej gospodarki o obiegu zamkniętym oraz przywróceniu różnorodności biologicznej. Stanowi ono część i element wielu inicjatyw takich jak między innymi Europejski Zielony Ład¹⁹ i Komisja będzie w dalszym ciągu uwzględniać dążenie do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń w przyszłych inicjatywach strategicznych.

Głównym celem niniejszego planu działania jest zapewnienie **wskazówek dotyczących uwzględniania działań mających na celu zapobieganie zanieczyszczeniom we wszystkich odpowiednich strategiach politycznych UE**, maksymalizowania synergii w sposób skuteczny i proporcjonalny, przyspieszenia wdrażania tych strategii i identyfikowania możliwych luk lub kompromisów. Aby poprowadzić UE **do realizacji wizji zdrowej planety dla wszystkich w 2050 r.**, w niniejszym planie działania określono **kluczowe cele na 2030 r. mające przyspieszyć ograniczenie zanieczyszczenia**.

Cele w zakresie zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń do 2030 r.²⁰

Zgodnie z prawem Unii i dążeniami opisanymi w Zielonym Ładzie oraz w synergii z innymi inicjatywami do 2030 r. UE powinna ograniczyć:

1. o ponad 55 % skutki zanieczyszczenia powietrza dla zdrowia (przedwczesne zgony);
2. o 30 % odsetek osób długotrwale narażonych na hałas komunikacyjny;
3. o 25 % liczbę ekosystemów w UE, w których zanieczyszczenie powietrza zagraża różnorodności biologicznej;
4. o 50 % utratę składników odżywczych, stosowanie pestycydów chemicznych i związane z nimi ryzyko, stosowanie bardziej niebezpiecznych spośród pestycydów, a także sprzedaż środków przeciwdrobnoustrojowych przeznaczonych dla zwierząt gospodarskich i akwakultury;
5. o 50 % ilość plastikowych odpadów w morzu oraz o 30 % ilość mikrodrobin plastiku uwalnianych do środowiska;
6. w znacznym stopniu całkowitą ilość wytwarzanych odpadów i o 50 % ilość reszkowych odpadów komunalnych.

W niniejszym planie działania określono również **kluczowe działania na lata 2021–2024** mające być uzupełnieniem wielu odpowiednich działań przedstawionych w innych inicjatywach Europejskiego Zielonego Ładu, w tym strategii w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności.

Choć środki izolacji wprowadzone w celu walki z pandemią COVID-19 tymczasowo spowodowały poprawę czystości powietrza i wód oraz zmniejszony hałas w wielu miejscach, **unijna wizja eliminacji zanieczyszczeń przez Europę i cały świat nie opiera się na spowolnieniu całej działalności gospodarczej**. Zamiast tego UE może **podtrzymać swój dobrobyt przy jednoczesnym przekształceniu sposobów produkcji i konsumpcji oraz**

¹⁷ Jak określono w niniejszym planie działania oraz w strategii w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności (COM(2020) 667).

¹⁸ Zob. np. cele zrównoważonego rozwoju nr 3, 6, 11, 12, 14, 15.

¹⁹ Na przykład ambitnych celów klimatycznych na 2030 r., Strategii UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu, Paktu na rzecz Klimatu, inicjatyw w zakresie czystej energii, inicjatywy „Fala renowacji”, kompleksowej strategii na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności, planu działania UE dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym, unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 i strategii „Od pola do stołu”, nowej strategii przemysłowej dla Europy i strategii farmaceutycznej UE, europejskiego planu walki z rakiem oraz nowego programu na rzecz konsumentów, a także komunikatu dotyczącego multilateralizmu w XXI wieku i przeglądu polityki handlowej.

²⁰ Geneza, poziomy bazowe, metodyka i podstawowe informacje na temat tych celów: zob. załącznik 2.

ukierunkowaniu inwestycji umożliwiających eliminację zanieczyszczeń. Inwestycje w ekologiczny i zrównoważony dizajn, modele biznesowe oparte na gospodarce o obiegu zamkniętym, bardziej ekologiczny transport i mobilność, technologie niskoemisyjne, rozwiązania oparte na zasobach przyrody i zrównoważona cyfryzacja oferują ogromne możliwości umocnienia przywództwa UE w zakresie zielonego wzrostu, a jednocześnie przyczyniają się do zmniejszenia nierówności, tworzenia miejsc pracy i wzmacniania odporności zbiorowej.

Wieloletnie ramy finansowe 2021–2027 oraz Next Generation EU zapewniają bezprecedensowe budżetowe możliwości wspierania takich inwestycji i zwalczania zmiany klimatu, utraty różnorodności biologicznej, wyczerpywania się zasobów oraz zanieczyszczenia w UE i w skali globalnej²¹.

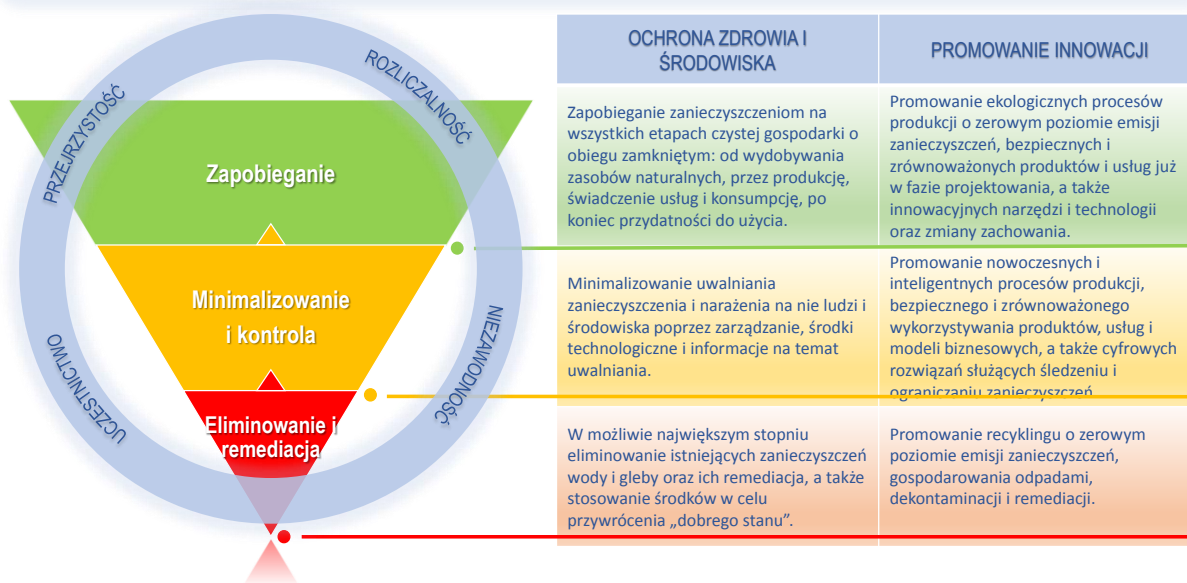
Hierarchia działań na rzecz eliminacji zanieczyszczeń

Oprócz starań na rzecz osiągnięcia neutralności klimatycznej UE potrzebuje skuteczniejszej „**hierarchii działań na rzecz eliminacji zanieczyszczeń**” (zob. rys. 1), **z uwzględnieniem zasad zapisanych w Traktacie**, w szczególności stanowiących, że unijna polityka ochrony środowiska powinna opierać się na zasadzie ostrożności oraz na zasadach działania zapobiegawczego, naprawiania szkody w pierwszym rzędzie u źródła i na zasadzie „zanieczyszczający płaci”.

Najwyższy czas „odwrócić piramidę” działań i przemysleć sposób projektowania, produkowania, dostarczania, wykonywania lub wykorzystywania i unieszkodliwiania towarów i usług. Oznacza to, że w pierwszej kolejności należy zapobiegać zanieczyszczeniom u źródła. W przypadku gdy nie można (jeszcze) w pełni zapobiec zanieczyszczeniom już na początku, należy je zminimalizować. Ponadto w przypadku wystąpienia zanieczyszczeń należy im natychmiast zaradzić, a także należy zrekompensować powiązane z nimi straty.

²¹ Te synergie zostały wyraźnie przedstawione w załączniku VI do rozporządzenia ustanawiającego Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności.

Unijna polityka w zakresie środowiska opiera się na **zasadzie ostrożności** oraz na zasadach **działania zapobiegawczego, naprawiania szkody w pierwszym rzędzie u źródła** i na **zasadzie „zanieczyszczający płaci”**.

Rys. 2: Hierarchia działań na rzecz eliminacji zanieczyszczeń – odwrócenie piramidy działań i priorytetyzacja podejść na rzecz zwalczania zanieczyszczenia

2.2. Poprawa naszego zdrowia i samopoczucia

UE wprowadziła rozbudowane ramy regulacyjne w celu ograniczenia **zanieczyszczenia powietrza**. Mimo to liczba przedwczesnych zgonów i innych chorób przypisywanych zanieczyszczeniu powietrza pozostaje wysoka. Może się to wiązać z faktem, że niektóre unijne normy jakości powietrza są nadal mniej rygorystyczne niż normy zalecane przez WHO w 2005 r., a sposób wdrażania dyrektyw w sprawie jakości powietrza okazał się jedynie częściowo skuteczny²².

Potrzebujemy lepszej ochrony zdrowia publicznego zgodnej również z europejskim planem walki z rakiem. W tym celu **w 2022 r. Komisja proponuje większe dostosowanie unijnych norm jakości powietrza do przyszłych zaleceń WHO** oraz wzmocnienie przepisów dotyczących monitorowania, modelowania i planów ochrony powietrza, co pomoże władzom lokalnym, a jednocześnie poprawi ogólne możliwości egzekwowania wdrożenia ram regulacyjnych. Równolegle Komisja wprowadzi bardziej rygorystyczne wymogi w zakresie zwalczania zanieczyszczenia powietrza u źródła, np. w rolnictwie, przemyśle, transporcie, budownictwie i energetyce, między innymi poprzez szereg środków i strategii określonych w Europejskim Zielonym Ładzie (takich jak kompleksowa strategia na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności, inicjatywa „Fala renowacji” oraz strategia „Od pola do stołu”).

W **drugiej prognozie w sprawie czystego powietrza** Komisja poinformowała, że środki ogłoszone przez państwa członkowskie w ich **krajowych programach ograniczania zanieczyszczenia powietrza** nie wystarczą do osiągnięcia poziomów ograniczenia emisji amoniaku niezbędnych do realizacji celów na 2030 r.: amoniak jest jednym z największych

²² SWD(2019) 427, WHO (2006), „Air quality guidelines – global update 2005” [„Wytoczne dotyczące jakości powietrza – globalna aktualizacja 2005”], kolejna aktualizacja ma zostać opublikowana w 2021 r.; EEA, „Air quality in Europe – 2020 report” [„Jakość powietrza w Europie – sprawozdanie z 2020 r.”], s. 13–14.

prekursorów pyłu drobnego (PM_{2,5}), a wszystkie najbardziej opłacalne środki ograniczające poziom emisji amoniaku odnoszą się do rolnictwa, w szczególności praktyk w zakresie żywienia zwierząt, gospodarowania obornikiem i stosowania nawozów²³. W tym względzie, jak ogłoszono w strategii „Od pola do stołu”, w ramach swoich działań na rzecz utworzenia **zrównoważonego systemu żywnościowego** Komisja ułatwi wprowadzanie do obrotu alternatywnych materiałów paszowych i innowacyjnych dodatków paszowych. Komisja ocenia również, czy konieczne jest wprowadzenie kolejnego prawodawstwa w celu **ograniczenia emisji amoniaku. Przegląd dyrektywy w sprawie emisji przemysłowych** ma na celu zredukowanie emisji amoniaku pochodzących z intensywnego chowu zwierząt gospodarskich. Ponadto niezbędne mogą być dalsze środki ograniczające emisje amoniaku, między innymi środki na podstawie wspólnej polityki rolnej lub wprowadzające wiążący obowiązek usuwania obornika.

Jak ogłoszono w kompleksowej strategii na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności, Komisja rozwiąże problem **zanieczyszczenia powietrza i zanieczyszczenia hałasem pochodzącego z transportu**, w tym za pośrednictwem nowych norm Euro 7 dla pojazdów drogowych i usprawnionych badań emisji spalin w ramach kontroli zdolności do ruchu drogowego, w synergii z normami emisji CO₂. Na podstawie najnowszych dowodów Komisja rozważy, czy istnieje potrzeba ograniczenia emisji PM_{2,5} i nanocząstek pochodzących ze wszystkich rodzajów silników spalinowych i hamulców zarówno w pojazdach konwencjonalnych, jak i elektrycznych, a także konieczność ograniczenia emisji zanieczyszczeń w szerszym spektrum warunków stosowania i w całym okresie eksploatacji pojazdów.

Zgodnie z ustaleniami z oceny **dyrektywy w sprawie hałasu w środowisku**²⁴ z 2017 r. oraz oceny **dyrektywy w sprawie hałasu zewnętrznego**²⁵ z 2020 r. Komisja skoncentruje się na lepszym zwalczaniu hałasu u źródła, w szczególności poprzez zapewnienie właściwego wdrożenia w praktyce oraz – w stosownych przypadkach – poprawę unijnych ram regulacyjnych dotyczących opon, pojazdów drogowych, kolei i samolotów, również na szczeblu międzynarodowym. Ponadto Komisja podejmie działania następcze w związku z oceną dyrektywy w sprawie hałasu zewnętrznego w celu rozwiązania problemu hałasu emitowanego przez urządzenia używane na zewnątrz pomieszczeń. W 2022 r. przeprowadzi przegląd postępów²⁶ i rozważy, czy istnieje potrzeba ustanowienia celów ograniczenia hałasu na szczeblu UE w dyrektywie w sprawie hałasu w środowisku. Plany działania dotyczące hałasu, których wprowadzenie jest wymagane w tej dyrektywie, powinny być w większym stopniu włączone do planów zrównoważonej mobilności miejskiej i powinny korzystać z rozbudowy ekologicznego transportu publicznego oraz aktywniejszej mobilności. Łącznie wspomniane powyżej środki ograniczające hałas mogą w pewnym stopniu naprawić szkody spowodowane długotrwałym zanieczyszczeniem hałasem.

W odniesieniu do **zanieczyszczenia powietrza pochodzącego z budynków** poczyniono postępy w zakresie stopniowego wycofywania zanieczyszczającego ogrzewania na węgiel i olej opałowy, jednak wyzwaniem nadal jest zanieczyszczenie pochodzące ze spalania biomasy, szczególnie w przypadku stosowania przestarzałych, nieskutecznych instalacji. Komisja będzie promować integrację dążenia do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń z celami w zakresie czystej energii i efektywności energetycznej, takimi jak te określone w inicjatywie „Fala renowacji” i w nowym europejskim Bauhausie, z odzyskiwaniem i ponownym wykorzystywaniem odpadów budowlanych oraz przy ocenie wymogów dotyczących

²³ COM(2021) 3.

²⁴ Komunikat dotyczący wykonania dyrektywy w sprawie hałasu w środowisku (COM(2017) 151).

²⁵ COM(2020) 715.

²⁶ Na podstawie tendencji w zakresie zanieczyszczenia hałasem określonych na podstawie hałasu emitowanego przez państwa członkowskie.

ekoprojektu i etykietowania energetycznego urządzeń do ogrzewania, przy czym priorytetem w szczególności będą te dotyczące ogrzewania paliwem stałym, najpóźniej do początku 2024 r. UE będzie również w dalszym ciągu wspierać przejście na czystsza energię i czystsze ogrzewanie gospodarstw domowych w państwach trzecich, w szczególności w krajach sąsiadujących.

Jeśli chodzi o **jakość powietrza w pomieszczeniach**, w polityce UE uwzględniono szereg czynników warunkujących, od powietrza atmosferycznego po materiały budowlane i produkty konsumpcyjne, systemy ciepłownicze i chłodnicze, a także zwyczajnie zanieczyszczenie z paleniem papierosów. Prawodawstwo w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy (BHP) również w znacznym stopniu przyczyniło się do postępów w tej dziedzinie i w dalszym ciągu będzie się do nich przyczyniać poprzez nowe strategiczne ramy UE dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy. Inicjatywa „Fala renowacji”²⁷ umożliwi rozwiązanie kwestii zdrowej temperatury i zdrowych poziomów wilgotności w nowych budynkach i w budynkach poddawanych ważniejszym renowacjom, a jednocześnie pozwoli zająć się problemem dekontaminacji substancji toksycznych, w tym azbestu. W UE brakuje jednak kompleksowego, zintegrowanego podejścia. Pandemia COVID-19 i wynikające z niej ograniczone możliwości wychodzenia na zewnątrz ponownie uwypukliły, jak istotne jest zapewnienie, aby powietrze, którym oddychamy wewnątrz i na zewnątrz pomieszczeń, było czyste. W miarę poprawy izolacji budynków zapewnienie dobrej jakości powietrza w pomieszczeniach stanie się jeszcze ważniejsze. Szczególnej uwagi wymagają także budynki szkolne. Komisja przeanalizuje **luki w wiedzy i polityce**, w synergii z inicjatywą dotyczącą nowego europejskiego Bauhausu i z uwzględnieniem wyników odpowiednich projektów programu „Horyzont Europa”. Na tej podstawie Komisja oceni **ścieżki i warianty strategiczne poprawy jakości powietrza w pomieszczeniach**, koncentrując się na kluczowych czynnikach warunkujących i źródłach zanieczyszczenia oraz badając sposoby podniesienia świadomości społecznej i zmniejszenia ryzyka.

Od stycznia 2023 r. zmieniona **dyrektywa w sprawie wody pitnej** zapewni wyższy poziom ochrony zdrowia ludzkiego dzięki bardziej rygorystycznym normom jakości wody, rozwiązując problem budzących obawy substancji zanieczyszczających, takich jak substancje zaburzające funkcjonowanie układu hormonalnego i mikrodrobiny plastiku, oraz przyczyniając się do zapewnienia jeszcze czystszej wody z kranu dla wszystkich – i mniejszego zapotrzebowania na butelki z tworzywa sztucznego. Do 2023 r. Komisja oceni, czy w trwającym przeglądzie **dyrektywy dotyczącej jakości wody w kąpieliskach**²⁸ należy uwzględnić również nowe parametry. W ramach zbliżającego się przeglądu **dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych** przeanalizowana zostanie możliwość wprowadzenia stałego monitorowania istotnych dla zdrowia parametrów dotyczących ścieków. Dzięki temu będziemy mogli przygotować się na wszelkie nowe zagrożenia epidemiologiczne²⁹. **Przegląd oraz** – w stosownych przypadkach – **aktualizacja innych przepisów prawa wodnego i morskiego**, w szczególności w celu ich lepszego dostosowania z myślą o ograniczeniu zanieczyszczenia chemicznego i mikrodrobin plastiku, także pomogą zachować jakość wody, którą pijemy, oraz żywności pochodzenia morskiego, którą spożywamy. W strategii „Od pola do stołu” Komisja wskazała działania, które przyczynią się do osiągnięcia zerowego poziomu zanieczyszczeń w systemach żywnościowych, takie jak nowe strategiczne **wytyczne UE dotyczące akwakultury**. Aktualizacja wykazów substancji problematycznych dla wód powierzchniowych i podziemnych zapewni ochronę przyrody i zdrowia ludzkiego przed najistotniejszymi substancjami na podstawie najnowszych wyników badań naukowych. Jednocześnie Komisja

²⁷ COM(2020) 662; dyrektywa 2010/31/UE, zob. również dyrektywa 2010/31/UE w sprawie charakterystyki energetycznej budynków.

²⁸ Zob. portal „Wyraż swoją opinię”.

²⁹ Zalecenie Komisji UE (C(2021) 1925).

będzie nadal promować tworzenie **obszarów kontroli emisji na wszystkich morzach UE**³⁰, aby poprawić jakość powietrza, którym oddychamy na statkach, w miastach portowych i na obszarach przybrzeżnych, oraz jakość mórz, w których się kąpiemy.

W celu poprawy samopoczucia psychicznego i fizycznego Komisja rozważy promowanie **obszarów oczyszczonych z zanieczyszczeń i poddanych renaturalizacji jako potencjalnych publicznych terenów zieleni** w przygotowywanym wniosku dotyczącym prawnie wiążących celów UE w zakresie odbudowy zasobów przyrodniczych, w nowej strategii UE na rzecz ochrony gleb oraz we wszystkich działaniach w zakresie zazieleniania miast, zgodnie z zapowiedzią zawartą w unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030. W ten sposób będzie dążyć do wyeliminowania nierówności społecznych, aby w możliwie największym stopniu zapewnić równy dostęp do zielonej infrastruktury w miastach. Ponadto do 2025 r. Komisja zakończy **kompleksowy przegląd większości przepisów UE dotyczących odpadów** w celu ich dostosowania do zasad czystej gospodarki o obiegu zamkniętym, zgodnie z którymi należy zintensyfikować zapobieganie powstawaniu odpadów, zapewnić wyższą jakość recyklingu, która prowadzi do czystych cykli życia surowców wtórnych, i minimalizować ilość odpadów resztkowych.

Dzięki **strategii w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności** Komisja będzie mogła lepiej chronić zdrowie ludzi i środowisko przed niebezpiecznymi chemikaliami. W szczególności zaproponuje środki mające na celu stopniowe wycofywanie najbardziej szkodliwych chemikaliów – takich jak substancje zaburzające funkcjonowanie układu hormonalnego i substancje trwałe – zwłaszcza w produktach konsumpcyjnych, a także środki zapewniające zastępowanie i minimalizowanie wszystkich substancji potencjalnie niebezpiecznych w gospodarce i społeczeństwie³¹.

Dotychczasowa **współpraca międzynarodowa** ze Światową Organizacją Zdrowia (WHO), z OECD, ze stronami Konwencji w sprawie transgranicznego zanieczyszczania powietrza na dalekie odległości i z innymi kluczowymi inicjatywami i organizacjami międzynarodowymi, w tym organizacjami sektorowymi, takimi jak Międzynarodowa Organizacja Morska (IMO) i Organizacja Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego (ICAO), zostanie zintensyfikowana. Jeśli chodzi o zanieczyszczenie wody i gleby substancjami farmaceutycznymi, oprócz unijnego celu ograniczenia sprzedaży środków przeciwdrobnoustrojowych Komisja będzie zachęcała do prowadzenia współpracy międzynarodowej w celu podejmowania działań mających na celu zmniejszenie ryzyka środowiskowego w państwach, w których emisje farmaceutyczne z zakładów produkcyjnych i innych źródeł przyczyniają się do rozprzestrzeniania się oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe³².

³⁰ https://www.iiasa.ac.at/web/home/research/researchPrograms/air/Shipping_emissions_reductions_main.pdf

³¹ COM(2020) 667.

³² COM(2020) 761; COM(2019) 128.

Inicjatywa przewodnia 1: Zmniejszenie nierówności w zakresie zdrowia dzięki eliminacji zanieczyszczeń

Począwszy od 2022 r. Komisja zapewni, aby zapowiedziane niedawno **rejestr nierówności w przeciwdziałaniu nowotworom** oraz Atlas demograficzny były regularnie uzupełniane danymi w zakresie monitorowania realizacji i perspektyw zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń, a także aby do 2024 r. oceniono konieczność wprowadzenia rejestru nierówności wskazującego tendencje, rozbieżności i nierówności w całej UE w odniesieniu do innych chorób związanych z zanieczyszczeniem, co ma pomóc w ukierunkowywaniu interwencji na szczeblu unijnym, krajowym i lokalnym. Dzięki temu Europejczycy będą mogli porównać, w jakim stopniu zanieczyszczenie wpływa na ich zdrowie w poszczególnych regionach, w których mieszkają, uczą się i pracują.

Inicjatywa przewodnia 2: Wspieranie działań na rzecz eliminacji zanieczyszczeń w miastach

W ramach nadchodzącego Europejskiego Roku Zielonych Miast³³ Komisja, w synergii z proponowaną³⁴ w ramach programu „Horyzont Europa” misją „Neutralne dla klimatu i inteligentne miasta”, z przeglądem pakietu dotyczącego mobilności w miastach, Porozumieniem Burmistrzów i inicjatywą dotyczącą nowego europejskiego Bauhausu, określi kluczowe **potrzeby w zakresie zazieleniania miast i innowacji, aby zapobiegać zanieczyszczeniu, w tym zanieczyszczeniu w pomieszczeniach**. Do 2024 r. Komisja nagrodzi miasta, które w latach 2021–2023 odnotują największy postęp, jeśli chodzi o ograniczenie zanieczyszczenia powietrza, wody i gleby. Dzięki temu mieszkańcy będą mogli czerpać korzyści z działań na rzecz walki z zanieczyszczeniem dostosowanych do ich najbliższego lokalnego otoczenia.

2.3. Życie z poszanowaniem ograniczeń naszej planety

Aby utrzymać nasz ślad zanieczyszczeniowy w granicach tego, z czym nasza planeta – a tym samym ludzkość – może sobie poradzić³⁵, musimy **szybciej i lepiej wdrożyć istniejące ramy regulacyjne UE dotyczące ochrony powietrza, wód słodkich, mórz i oceanów**, a także rozpocząć pilne prace nad opracowaniem **ram umożliwiających regularną ocenę stanu gleb w UE** i podjąć działania na wszystkich poziomach w celu zwalczania zanieczyszczenia i degradacji gleby.

Z perspektywy jakości powietrza Komisja, wraz z państwami członkowskimi, podejmie działania następcze w związku z krajowymi programami ograniczania zanieczyszczenia powietrza i zobowiązaniami do ograniczenia emisji w celu zapewnienia pełnego wdrożenia dyrektywy w sprawie krajowych poziomów emisji (dyrektywy NEC), tak aby do 2030 r. liczba ekosystemów lądowych i słodkowodnych, w których **eutrofizacja spowodowana zanieczyszczeniem powietrza zagraża różnorodności biologicznej**, zmniejszyła się o 25 %³⁶.

Jeśli chodzi o zanieczyszczenie wód słodkich i morza, osiągnięcie „dobrego stanu” zgodnie z **ramową dyrektywą wodną i dyrektywą ramową w sprawie strategii morskiej**

³³ Planowanego na 2022 r., w zależności od tego, ile potrwa procedura współdecyzji.

³⁴ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe/missions-horizon-europe/assessment-criteria_en

³⁵ Sprawozdanie EEA nr 1/2020: „Is Europe living within the limits of our planet?” [„Czy Europa żyje z poszanowaniem ograniczeń naszej planety?”].

³⁶ Dyrektywa (UE) 2016/2284. Zanieczyszczenie powietrza przyczynia się do eutrofizacji, w wyniku której nadmiar azotowych związków pokarmowych odkłada się w glebach i wodach.

przybliżyłoby UE do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń wszystkich ekosystemów wodnych.

W ocenie z 2019 r. stwierdzono jednak, że **wdrożenie prawodawstwa dotyczącego wód słodkich jest nadal niewystarczające**³⁷ ze względu na czynniki, takie jak brak inwestycji, ograniczone uwzględnienie celów w zakresie ochrony wód słodkich w innych obszarach polityki, powolne wdrażanie środków oraz konieczność lepszego rozwiązania problemu skażenia chemicznego. **W związku z tym działania będą się koncentrowały głównie na ściślejszym wdrożeniu.** Komisja będzie w szczególności dążyć do zapewnienia, aby państwa członkowskie promowały zrównoważone i efektywne zużycie wody, zniechęcały do zanieczyszczania wody oraz przedstawiały sprawiedliwe społecznie rachunki za wodę wszystkim użytkownikom wody i podmiotom zanieczyszczającym, w tym konsumentom z branży przemysłu, rolnictwa i z gospodarstw domowych, wykorzystując w najlepszy sposób przychody na zrównoważone inwestycje³⁸. Będzie też wspierała lepsze monitorowanie i **ograniczanie zanieczyszczenia wód powierzchniowych i gruntowych pochodzącego z kluczowych substancji.**

Proponowana **misja „Zdrowe oceany, morza oraz wody przybrzeżne i śródlądowe”** będzie miała na celu wspieranie innowacji i wdrażania polityki i przepisów UE z myślą o osiągnięciu zdrowych, wolnych od zanieczyszczeń oceanów, mórz i wód. Komisja przyjmie także „Plan działania na rzecz żeglugi śródlądowej na lata 2021–2027” (NAIADES III), aby wesprzeć stopniowe przesunięcie międzygłęziowe w kierunku bezemisyjnej żeglugi śródlądowej³⁹.

Do 2023 r. Komisja dokona **przeglądu dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej**, z uwzględnieniem stanu wdrożenia prawa Unii dotyczącego kluczowych źródeł zanieczyszczenia i konieczności ograniczenia ilości **tworzyw sztucznych i innych śmieci, hałasu podwodnego oraz substancji zanieczyszczających**. Bazując na sukcesie uzgodnionych niedawno przez UE wartości progowych dotyczących odpadów znajdujących się na plażach⁴⁰, Komisja będzie pracować z państwami członkowskimi nad ustanowieniem unijnych wartości progowych dotyczących maksymalnych poziomów hałasu podwodnego pochodzącego z transportu morskiego, prac budowlanych, pogłębiania i innych działań na morzu.

Nadchodzący przegląd **dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych**⁴¹, w synergii z **oceną dyrektywy w sprawie osadów ściekowych**⁴², pomoże zwiększyć poziom ambicji w celu usunięcia składników odżywczych ze ścieków i uzdatniania oczyszczonych osadów i wody do ponownego wykorzystania, tym samym wspierania rolnictwa o obiegu zamkniętym powodującego mniejsze zanieczyszczenie. W przeglądzie uwzględnione zostaną także nowe zanieczyszczenia, takie jak mikrodrobiny plastiku i mikrozanieczyszczenia, w tym substancje farmaceutyczne. Podjęte zostaną działania w kierunku efektywności energetycznej i neutralności pod względem emisji dwutlenku węgla, a także lepszego stosowania zasady „zanieczyszczający płaci”. Przegląd umożliwi także przyjrzenie się poprawie dostępu do wymiaru sprawiedliwości, warunków sanitarnych dla wszystkich i informacji. Przegląd ten będzie również wspierał konkretną realizację przyszłego **planu zintegrowanej gospodarki składnikami odżywczymi**, który w sposób kompleksowy pozwoli sprostać długotrwałemu wyzwaniu środowiskowemu, maksymalizując synergię między politykami i jak najlepiej wykorzystując zieloną architekturę nowej wspólnej polityki rolnej, w szczególności poprzez

³⁷ SWD(2019) 439 oraz SWD(2020) 259.

³⁸ Art. 9 dyrektywy 2000/60/WE.

³⁹ Zob. portal „Wyraź swoją opinię”.

⁴⁰ Mniej niż 20 sztuk odpadów na każde 100 metrów wybrzeża – zob. również <https://ec.europa.eu/jrc/en/news/eu-member-states-agree-threshold-value-keep-europe-s-beaches-clean>

⁴¹ Zob. portal „Wyraź swoją opinię”.

⁴² Zob. portal „Wyraź swoją opinię”.

warunkowość i ekoprogramy. Podobnie, jak ogłoszono w strategii „Od pola do stołu” i strategii w sprawie bioróżnorodności, należy ograniczyć **zanieczyszczenie powietrza, wody i gleby spowodowane pestycydami**, zmniejszając do 2030 r. o 50 % ich ogólne stosowanie i ryzyko, w tym w odniesieniu do tych najbardziej niebezpiecznych. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez powszechniejsze stosowanie integrowanej ochrony roślin, przegląd dyrektywy w sprawie zrównoważonego stosowania pestycydów, promowanie praktyk agroekologicznych, w tym rolnictwa ekologicznego, oraz unikanie stosowania pestycydów chemicznych na obszarach wrażliwych. Oprócz rozwiązania problemu ryzyka dla zdrowia ludzi i dla środowiska pozwoli to także ograniczyć koszt oczyszczania wody pitnej. Innowacyjne techniki, w tym biotechnologia, również mogą przyczynić się do zmniejszenia zależności od pestycydów⁴³.

Ponadto proponowana misja w obszarze „**Zdrowa gleba i żywność**”, wraz z europejskim partnerstwem innowacyjnym na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa (EPI-AGRI), będzie promować powszechne stosowanie praktyk służących ograniczeniu pestycydów i składników odżywczych poprzez zachęcanie do innowacji i wymiany wiedzy. Jej celem będzie zapewnienie, aby do 2030 r. 75 % gleb było zdrowych, również dzięki celowi szczegółowemu ograniczenia zanieczyszczenia gleby i wzmocnienia odbudowy.

W ramach przyszłej **strategii UE na rzecz ochrony gleb** Komisja opracuje środki w celu znacznego zwiększenia starań na rzecz identyfikowania, badania, oceny i remediacji zanieczyszczonych terenów, tak aby do 2050 r. zanieczyszczenie gleby nie stanowiło już zagrożenia dla zdrowia i środowiska. Należy w możliwie największym stopniu zapobiegać nowemu zanieczyszczeniu gleby, ale jeśli mimo środków zapobiegawczych i innych takie zanieczyszczenie wystąpi, należy niezwłocznie ograniczyć zagrożenia. Zgodnie z szacunkami 2,8 mln terenów w UE może być zanieczyszczonych, z czego **390 000 ma wymagać remediacji**. Do 2018 r. zgłoszono zaledwie około 65 500 terenów, które zostały poddane remediacji⁴⁴. Niezwykle ważne jest, aby wszystkie państwa członkowskie prowadziły rejestr (możliwych) terenów zanieczyszczonych, intensyfikowały starania w celu remediacji takich terenów i opracowania jasnych kryteriów służących priorytetyzacji dekontaminacji. W przyszłym wniosku dotyczącym prawnie wiążących **celów UE w zakresie odbudowy zasobów przyrodniczych** podjęte zostaną rozważania, czy należy uwzględnić odbudowę ekosystemów o zdegradowanych glebach. Komisja opracuje też unijną priorytetową listę zagrożeń dotyczących zanieczyszczenia gleby, a także wytyczne np. dotyczące **paszportu bezpiecznego, zrównoważonego i objętego obiegiem zamkniętym użytkowania wydobytych gleb**, korzystając z ewentualnych dotychczasowych doświadczeń państw członkowskich. Aby lepiej zrozumieć problem rozproszonego zanieczyszczenia gleby w UE, Komisja będzie pracować nad włączeniem **modułu zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń** do przyszłego **badania terenowego LUCAS**⁴⁵. Promowana będzie wiedza na temat publicznych i prywatnych opcji finansowania w zakresie identyfikacji, badania i remediacji zanieczyszczonych gleb, a także ułatwiany będzie dostęp do tych opcji.

Na arenie międzynarodowej UE będzie wspierać globalną i regionalną transgraniczną współpracę w zakresie wody⁴⁶ oraz będzie prowadzić dwustronną współpracę z głównymi partnerami. Będzie nadal wspierać współpracę między odpowiednimi **forami regionalnymi** takimi jak te organizowane w europejskich dorzeczach (Ren, Dunaj) i w dalszym ciągu będzie dążyć do globalnego przyjęcia i wdrożenia Konwencji o ochronie i użytkowaniu cieków transgranicznych i jezior międzynarodowych. Unia będzie dalej wzmacniać **międzynarodowe**

⁴³ https://ec.europa.eu/food/plant/gmo/modern_biotech/new-genomic-techniques_en

⁴⁴ JRC (2018), „Status of local soil contamination in Europe” [„Stan zanieczyszczenia lokalnych gleb w Europie”].

⁴⁵ Badanie terenowe użytkowania gruntów i pokrycia terenu.

⁴⁶ Wykorzystując przy tym również narzędzia współpracy regionalnej, np. unijne strategie makroregionalne, programy INTERREG.

zarządzanie oceanami i wspierać kraje partnerskie w celu zapewnienia, aby oceany były czyste, zdrowe i zarządzane w sposób zrównoważony⁴⁷. UE będzie też wspierać **koordynację regionalnych basenów morskich** w celu dokonywania wspólnych pomiarów i ocen oraz wspólnego zwalczania różnych rodzajów zanieczyszczenia. W wielu regionalnych dorzeczach rzek i basenach morskich występują również **zanieczyszczenia historyczne**, częściowo nadal związane z II wojną światową⁴⁸, które nagromadziły się w osadach, stwarzając znaczne zagrożenie dla ekosystemów wodnych, ale także dla zdrowia ludzi, za pośrednictwem ryb oraz skorupiaków, mięczaków i innych bezkręgowców wodnych. Unia zacieśni także współpracę z państwami trzecimi w zakresie zwalczania odpadów morskich. Ponadto w dalszym ciągu priorytetem będzie ściślejsza **współpraca w regionie Morza Śródziemnego**, w szczególności prowadzona na podstawie konwencji barcelońskiej i protokołów do niej oraz w ramach Unii dla Śródziemnomorza. UE kieruje również pracami IMO mającymi na celu uregulowanie kwestii **zrzutów do morza ze statków** wyposażonych w systemy oczyszczania gazów spalinowych⁴⁹. Będzie ona też nadal wspierać **globalne partnerstwo na rzecz gleb**, aby dalej zapobiegać zanieczyszczeniom i minimalizować ryzyko związane z odziedziczonym zanieczyszczeniem utrzymującym się w glebie.

Inicjatywa przewodnia 3: Promowanie eliminacji zanieczyszczeń we wszystkich regionach

Do 2024 r. we współpracy z Komitetem Regionów Komisja przedstawi **tablicę wyników ekologiczności regionów UE**⁵⁰, której celem jest pomiar w szczególności starań regionów UE na rzecz osiągnięcia celów związanych z zanieczyszczeniem, określonych w niniejszym planie działania i w innych strategiach. Tablica ta będzie podstawą do nagradzania najlepszych wyników i przyznawania **nagrody Zielonego Regionu Roku**, być może w ramach REGIOSTARS. Obywatele będą mogli sprawdzać postępy w miarę upływu czasu, a także uczestniczyć w wyścigu do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń dzięki nowym możliwościom w zakresie turystyki i biznesu.

2.4. Eliminacja zanieczyszczeń z produkcji i konsumpcji

Prowadzenie UE w kierunku eliminacji zanieczyszczeń wymaga – w ścisłej synergii z planem działania UE dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym – bardziej zrównoważonych systemów przemysłowych⁵¹, czystszych technologii, modeli biznesowych i nawyków konsumpcyjnych powodujących mniejsze zanieczyszczenie, szybszego wdrożenia zasady „zanieczyszczający płaci” oraz dalszego stosowania rozszerzonej odpowiedzialności producenta.

Dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych⁵² jest **głównym instrumentem regulującym emisje zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby** z ponad 52 000 największych instalacji przemysłowych w UE. W dyrektywie w sprawie emisji przemysłowych uzależniono przyznawanie pozwoleń dla instalacji przemysłowych od zgodności instalacji z najlepszą dostępną techniką (BAT). Skłoniło to te gałęzie przemysłu do stopniowego zmniejszania emisji i przyczyniło się do równych warunków działania. Na przykład duże obiekty energetycznego

⁴⁷ JOIN(2016) 49.

⁴⁸ Prowadzone obecnie badanie dotyczące podwodnych niewybuchów może dostarczyć dodatkowych istotnych spostrzeżeń i stanowić podstawę do ewentualnych dalszych działań UE mających na celu pomoc zainteresowanym państwom członkowskim.

⁴⁹ Takie systemy, zwane także skrubierami, są stosowane do ograniczenia zanieczyszczających powietrze emisji, ale ich zrzuty mogą szkodzić środowisku morskemu.

⁵⁰ Opierając się na istniejących platformach, np. badanie dotyczące jakości życia w europejskich miastach z 2020 r. lub centrum wiedzy na temat polityki terytorialnej.

⁵¹ W synergii z nową strategią przemysłową dla Europy.

⁵² Dyrektywa 2010/75/UE.

spalania emitują obecnie siedem razy mniej czynników zanieczyszczenia powietrza niż 20 lat temu. Emisje do powietrza z instalacji objętych dyrektywą w sprawie emisji przemysłowych nadal powodują jednak szkody o wartości blisko 100 mld EUR rocznie⁵³. Wymaga to nieustannych starań na rzecz obniżenia pozostałych emisji, w tym do wody i gleby, jak również zapewnienia, aby właściwi operatorzy dużych instalacji przemysłowych i szczególnie niebezpiecznych zakładów **usunęli zanieczyszczenia** powstałe w wyniku ich działalności przemysłowej lub w przypadku poważnych awarii przemysłowych.

W następstwie niedawnej oceny dyrektywy w sprawie emisji przemysłowych⁵⁴ **Komisja dokona przeglądu przepisów UE dotyczących emisji przemysłowych**⁵⁵, uznając, że nowe technologie lub procesy produkcji często umożliwiają ograniczenie emisji zarówno substancji zanieczyszczających, jak i gazów cieplarnianych, także w sektorach obecnie nieobjętych tymi przepisami. Przegląd ten będzie miał na celu przyspieszenie wprowadzania innowacji na rzecz zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń, stworzenie równych warunków działania również dla innych sektorów emitujących duże ilości zanieczyszczeń, poprawę publicznego dostępu do informacji, uczestnictwa w procesie decyzyjnym i dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz ułatwienie porównywania wyników państw członkowskich w zakresie zmniejszania emisji przemysłowych. Nowe obserwatorium innowacji objęte dyrektywą w sprawie emisji przemysłowych odegra kluczową rolę w monitorowaniu innowacji i przyspieszaniu identyfikacji nowych technik. Do przyspieszenia i przekształcenia sposobu, w jaki organy regulacyjne i przemysł zajmują się kwestią emisji przemysłowych, można wykorzystać digitalizację, przetwarzanie danych i nowe innowacyjne podejścia, takie jak teledetekcję, sztuczną inteligencję i uczenie maszynowe. Ponadto, aby do 2050 r. doprowadzić do „niemal zerowego składowania odpadów i zrzutu wody”, w ramach partnerstwa „Processes4Planet” w programie „Horyzont Europa”, Partnerstwa europejskiego na rzecz biotechnologicznej Europy opartej na obiegu zamkniętym i partnerstwa na rzecz czystej stali zbadane zostaną sposoby **wspierania przełomowych technologii i bardziej systemowych rozwiązań**, takich jak symbioza przemysłowa i łańcuchy dostaw o obiegu zamkniętym, w ramach których odpady lub produkty uboczne jednego przemysłu lub małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) stają się surowcem dla innego sektora. Plan działania w zakresie technologii przemysłowych dotyczący gałęzi przemysłu o obiegu zamkniętym w ramach nowej europejskiej przestrzeni badawczej posłuży dostarczeniu dowodów i zaproponowaniu programów inwestycyjnych⁵⁶.

Dążenie do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń w **produkcji i konsumpcji** oznacza również, że chemikalia, materiały i produkty muszą być możliwie jak najbardziej bezpieczne i zrównoważone z założenia oraz podczas ich cyklu życia⁵⁷, co skutkowałoby nietoksycznymi cyklami materiałowymi. Komisja przyjęła już nowy plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym oraz strategię w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności, a także ogłosiła kilka innych inicjatyw mających na celu sprostanie wyzwaniom związanym z zanieczyszczeniem środowiska. Celem **inicjatywy w zakresie polityki zrównoważonych produktów** będzie zagwarantowanie, aby produkty wprowadzane do obrotu w UE były coraz bardziej zrównoważone i sprawdzały się w obiegu zamkniętym, co sprawi, że zarówno produkcja, jak i konsumpcja będą bardziej przyjazne dla środowiska oraz zminimalizuje ilość odpadów i zanieczyszczenia. **Metoda odnosząca się do śladu**

⁵³ SWD(2020) 181.

⁵⁴ Wood (2021): „Wider environmental impacts of industry decarbonisation” [„Szerszy wpływ obniżenia emisyjności przemysłu na środowisko”], raport końcowy z badań.

⁵⁵ Dyrektywa 2010/75/UE oraz rozporządzenie (WE) nr 166/2006.

⁵⁶ COM(2020) 628.

⁵⁷ Briefing EEA (2021): „Safe and sustainable by design” [„Bezpieczne i zrównoważone z założenia”]; „Mapping study for the development of sustainable-by-design criteria” [„Analiza obecnej sytuacji na potrzeby rozwoju kryteriów zrównoważoności z założenia”] (21 kwietnia 2021 r.) – <https://op.europa.eu/s/o9e2>

środowiskowego produktu oraz metoda odnosząca się do śladu środowiskowego organizacji⁵⁸ wspierają przejrzyste, solidne, systematyczne i zintegrowane porównanie produktów i organizacji na rynku UE. Oprócz szeregu działań mających na celu sprostanie zidentyfikowanym wyzwaniom środowiskowym związanym z produktami farmaceutycznymi poprzez wdrożenie strategii farmaceutycznej UE i strategicznego podejścia UE do substancji farmaceutycznych w środowisku⁵⁹, przewiduje się również określone środki w celu rozwiązania problemu zanieczyszczenia mikrodrobinami plastiku⁶⁰, **trwałych zanieczyszczeń organicznych**⁶¹ w odpadach oraz szkodliwych i trwałych substancji w produktach, takich jak **substancje per- i polifluoroalkilowe (PFAS)** we wszystkich zastosowaniach innych niż nieodzowne⁶². Komisja zwróci się również do podmiotów publicznych i prywatnych o „**zobowiązanie się do eliminacji zanieczyszczeń**”⁶³, aby zachęcić konsumentów do wybierania produktów i usług powodujących mniejsze zanieczyszczenie, takich jak posiadające oznakowanie ekologiczne UE. Zobowiązania te będą dotyczyć sklepów stacjonarnych i internetowych platform handlowych, a ich podstawę będą stanowić weryfikowalne i przejrzyste oświadczenia, do czego przyczyni się również przyszła inicjatywa na rzecz twierdzeń dotyczących ekologiczności.

Przypisanie właściwej ceny zanieczyszczeniom i stworzenie zachęt z myślą o rozwiązaniach alternatywnych, zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci”, stanowi kluczowy czynnik stymulujący czystsza produkcję i konsumpcję⁶⁴. Obecnie, mimo licznych apeli, problem zanieczyszczenia środowiska wciąż rozwiązuje się głównie za pomocą regulacji, a jego koszty zewnętrzne nie są w pełni internalizowane. Istnieje możliwość promowania dalszego stosowania instrumentów cenowych⁶⁵. Aby wesprzeć ten proces, Komisja przyjmie zalecenia dotyczące sposobu dalszego **promowania odpowiednich instrumentów i zachęt w celu lepszego wdrożenia zasady „zanieczyszczający płaci”, a tym samym dokończenia stopniowego odchodzenia od „zanieczyszczania za darmo”**, w następstwie zbliżającego się sprawozdania Europejskiego Trybunału Obrachunkowego. Jednocześnie Komisja rozważy, w jaki sposób przegląd **dyrektywy w sprawie opodatkowania energii** może pomóc w zachęcaniu użytkowników do wybierania źródeł energii powodujących mniejsze zanieczyszczenie.

Wraz z ogólnosięciowymi działaniami w ramach konwencji z Minamaty w 2022 r. Komisja dokona przeglądu **rozporządzenia w sprawie rtęci**⁶⁶ w celu stopniowego zaprzestania stosowania amalgamatu stomatologicznego oraz wprowadzenia zakazu produkcji szeregu produktów z dodatkiem rtęci, w tym niektórych lamp, a także handlu nimi. Nastąpi to w synergii z odpowiednimi instrumentami UE, w tym z **dyrektywą w sprawie ograniczenia stosowania substancji niebezpiecznych**⁶⁷.

⁵⁸ <https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/>

⁵⁹ COM(2020) 761, COM(2019) 128.

⁶⁰ Zob. portal „Wyraź swoją opinię”.

⁶¹ Zob. portal „Wyraź swoją opinię”.

⁶² COM(2020) 667.

⁶³ Zobowiązania te będą stanowiły uzupełnienie inicjatywy na rzecz zobowiązania do ekologicznej konsumpcji oraz zobowiązań w ramach Europejskiego Paktu na rzecz Klimatu, a ponadto dążyć się będzie do osiągnięcia z nimi synergii.

⁶⁴ Art. 191 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

⁶⁵ W 2019 r. udział podatków ekologicznych w całkowitych dochodach w UE-27 był niższy niż 6 %, co stanowiło mniej niż 2,5 % PKB. 78 % podatków ekologicznych wynika z opodatkowania energii, 19 % – z podatków transportowych, a tylko 3 % – z zanieczyszczeń i zasobów. W ciągu ostatnich dwóch dekad liczby te były w dużej mierze stabilne.

⁶⁶ Rozporządzenie (UE) 2017/852.

⁶⁷ Dyrektywa 2011/65/UE.

Dyrektywa Seveso III⁶⁸ służy kontroli zagrożeń poważnymi awariami związanymi z substancjami niebezpiecznymi, a tym samym **odgrywa kluczową rolę w prowadzeniu wysoce uprzemysłowionej UE w kierunku eliminacji zanieczyszczeń spowodowanych awariami przemysłowymi**. W ciągu ostatnich 10 lat w około 12 000 niebezpiecznych zakładów w UE objętych wspomnianą dyrektywą dochodziło do mniej niż 30 poważnych awarii rocznie w UE, a ich skutki były coraz mniej odczuwalne. Komisja będzie dalej konsolidować swoje wsparcie dla państw członkowskich, np. w zakresie oceny ryzyka związanego z zakładami i skutków awarii. Będzie to także uzupełnienie Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności⁶⁹.

Na arenie międzynarodowej UE będzie nadal wspierać prace nad najlepszymi dostępnymi technikami (BAT) w ramach wielostronnych umów środowiskowych, takich jak **konwencja sztokholmska i konwencja z Minamaty**, jak również poprzez **projekt OECD dotyczący BAT**. Będzie również aktywnie uczestniczyć w przeglądzie **Protokołu EKG-ONZ w sprawie rejestrów uwalniania i transferu zanieczyszczeń (PRTR)** w celu gromadzenia wiedzy na temat poziomów i tendencji w zakresie emisji przemysłowych. **Aby w dalszym ciągu zajmować się problemem zewnętrznego śladu zanieczyszczeniowego UE**, Komisja proponuje ambitny przegląd **rozporządzenia w sprawie przemieszczania odpadów** w celu lepszego monitorowania wywozu odpadów, zapewnienia ich zrównoważonego unieszkodliwiania oraz **ograniczenia wywozu odpadów, które mają szkodliwy wpływ na środowisko i zdrowie** w państwach trzecich. Na przykład pojazdy wycofane z eksploatacji, które są odpadami niebezpiecznymi i których nie można wywozić do państw nienależących do OECD, często oznacza się jako samochody używane i nielegalnie wywozi⁷⁰. Prowadzi to do poważnych zagrożeń zanieczyszczeniem spowodowanych niewłaściwym zarządzaniem nimi⁷¹. UE będzie również w dalszym ciągu współpracować z kluczowymi państwami w celu zwalczania nielegalnego handlu odpadami i ułatwiania współpracy wewnętrznej i międzyregionalnej.

⁶⁸ Dyrektywa 2012/18/UE.

⁶⁹ Decyzja nr 1313/2013/UE. „Overview of natural and man-made disaster risks the EU may face” [„Przegląd ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi i katastrofami spowodowanymi przez człowieka, na jakie może być narażona UE”], SWD(2020) 330. Służby reagowania kryzysowego w ramach Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności współpracują ze sobą, aby zapobiegać zanieczyszczeniom powstałym w wyniku awarii przemysłowych i wypadków morskich oraz innych klęsk żywiołowych lub katastrof spowodowanych przez człowieka, reagować na nie i je usuwać.

⁷⁰ UE jest największym eksporterem używanych pojazdów na świecie, zwłaszcza do Afryki Zachodniej i Europy Wschodniej, na Kaukaz i do Azji Środkowej. Zob. <https://www.unenvironment.org/news-and-stories/press-release/new-un-report-details-environmental-impacts-export-used-vehicles>

⁷¹ W tym niebezpiecznym obchodzeniu się z olejem, bateriami kwasowo-ołowiowymi i niekontrolowanym spalaniem tworzyw sztucznych/gumy.

Inicjatywa przewodnia 4: Ułatwianie wyborów prowadzących do eliminacji zanieczyszczeń

Począwszy od 2022 r. Komisja będzie zachęcać podmioty sektora publicznego i prywatnego do „zobowiązania się do eliminacji zanieczyszczeń” w celu **propagowania najlepszych dostępnych opcji zbliżonych do poziomu „zero odpadów” oraz ogółem produktów i usług, które powodują mniejsze zanieczyszczenie w całym swoim cyklu życia, ze szczególnym uwzględnieniem produktów i usług opatrzonych oznakowaniem ekologicznym UE**, w tym zakwaterowania turystycznego oraz mniej toksycznych chemikaliów i materiałów⁷². Dzięki temu ludzie będą mieli więcej ofert i informacji na temat czystszych opcji.

3. WSPÓLNA REALIZACJA TRANSFORMACJI W KIERUNKU ZEROWEGO POZIOMU EMISJI ZANIECZYSZCZEŃ

3.1. Zapewnienie ściślejszego wdrażania i egzekwowania

Jak wynika z **drugiego przeglądu wdrażania polityki ochrony środowiska**⁷³, obecne luki we wdrażaniu unijnego prawa ochrony środowiska kosztują społeczeństwo łącznie około 55 mld EUR rocznie, z czego 69 % kosztów wynika z niewystarczającego wdrożenia przepisów dotyczących powietrza, hałasu, wody oraz emisji/awarii przemysłowych⁷⁴.

Komisja będzie w coraz większym stopniu koncentrować swoje działania w zakresie wdrażania i **egzekwowania** na zapewnieniu skutecznego przestrzegania wszystkich unijnych przepisów dotyczących zapobiegania zanieczyszczeniom oraz osiągnięcia zamierzonych korzyści dla środowiska i zdrowia. Obejmuje to współpracę z państwami członkowskimi na wczesnym etapie w celu zapewnienia szybkiej i prawidłowej transpozycji oraz promowanie wszystkich dostępnych narzędzi.

Aby **poprawić przestrzeganie unijnych przepisów dotyczących zapobiegania zanieczyszczeniom przez wszystkie właściwe organy krajowe**, Komisja:

- będzie promować ściślejszą współpracę między organami krajowymi a **europejskimi sieciami agencji ochrony środowiska, inspektorów, audytorów, policji, prokuratorów i sędziów** w ramach **Forum ds. Przestrzegania Prawa Ochrony Środowiska i Zarządzania Środowiskiem**⁷⁵, w celu opracowania nowych wspólnych działań w całym łańcuchu zgodności;
- nawiąże współpracę między organami ds. ochrony środowiska i innymi organami odpowiedzialnymi za egzekwowanie przepisów (np. odpowiedzialnymi za unijne przepisy w zakresie transportu, energii, rolnictwa, rybołówstwa, nadzoru morskiego lub ochrony konsumentów) w celu wymiany najlepszych praktyk i **opracowania międzysektorowych działań na rzecz przestrzegania przepisów, zgodnie z podejściem zerowej tolerancji do zanieczyszczeń na szczeblu krajowym i transgranicznym**;
- poprawi horyzontalne ramy prawne poprzez wzmocnienie **dyrektywy w sprawie przestępstw przeciwko środowisku**⁷⁶;

⁷² W stosownych przypadkach w synergii z Europejskim Paktem na rzecz Klimatu i innymi odpowiednimi inicjatywami.

⁷³ COM(2019) 149.

⁷⁴ COWI/EUNOMIA (2019): „The costs of not implementing EU environmental law” [„Koszty niewdrożenia unijnego prawa ochrony środowiska”], raport końcowy z badań.

⁷⁵ COM(2018) 10.

⁷⁶ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12779-Przestępstwa-przeciwko-srodowisku-udoskonalenie-przepisow-UE-dotyczacych-ochrony-srodowiska-poprzez-prawo-karne_pl

- do 2023 r. oceni **funkcjonalność dyrektywy w sprawie odpowiedzialności za środowisko (ELD)**⁷⁷, w tym jej aspekty związane z zanieczyszczeniem, i w razie potrzeby dokona jej przeglądu;
- rozważy opracowanie **standardowych przepisów dotyczących zapewniania zgodności** w odniesieniu do nowych wniosków ustawodawczych oraz będzie monitorować proporcjonalne i odstraszające stosowanie obowiązujących kar umownych;
- będzie zachęcać do stosowania we wszystkich państwach członkowskich istniejących **inspekcji i innych kontroli zgodności oraz kar umownych**, a w stosownych przypadkach oceniać możliwości ich ulepszenia;
- będzie promować wykorzystanie **najnowocześniejszych technologii** w celu zwiększenia krajowych potencjałów w zakresie monitorowania i weryfikacji zgodności.

Spółeczeństwo obywatelskie odgrywa ważną rolę jako strażnik przestrzegania przepisów. Komisja oceni i w razie potrzeby wzmocni przepisy dotyczące udziału społeczeństwa i dostępu do wymiaru sprawiedliwości zgodnie ze swoim **komunikatem na temat dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska**⁷⁸. Sygnaliści zgłaszający przypadki naruszeń prawa Unii w zakresie zanieczyszczeń są również chronieni⁷⁹.

Komisja zwróci również uwagę na systemy krajowe, tak aby umożliwiały one sędziom zagwarantowanie **osobom fizycznym i organizacjom pozarządowym prawa do skutecznego środka odwoławczego** na podstawie prawa Unii, zgodnie ze zmienionym rozporządzeniem w sprawie konwencji z Aarhus⁸⁰.

Inicjatywa przewodnia 5: Wspólne egzekwowanie przepisów dotyczących eliminacji zanieczyszczeń

Począwszy od 2022 r. Komisja ułatwi współpracę między organami ds. ochrony środowiska i innymi organami odpowiedzialnymi za egzekwowanie przepisów (np. odpowiedzialnymi za prawodawstwo UE w zakresie transportu, energii, rolnictwa lub ochrony konsumentów) w celu zainicjowania wymiany najlepszych praktyk i zachęcenia państw członkowskich do opracowania **międzysektorowych działań na rzecz przestrzegania przepisów, zgodnie z podejściem zerowej tolerancji do zanieczyszczeń** na szczeblu krajowym i transgranicznym. Dzięki lepszemu egzekwowaniu prawodawstwa dotyczącego zanieczyszczenia ludzie będą cieszyć się czystszyimi powietrzem, wodą i glebą oraz mniejszym hałasem.

3.2. Wspieranie zmian w społeczeństwie na rzecz eliminacji zanieczyszczeń

Dążenie do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń wymaga **wspólnego działania i wspólnej zmiany**, ponieważ zanieczyszczenia wynikają z wielu działań w większości sektorów gospodarki, są regulowane przez władze międzynarodowe, unijne, krajowe, regionalne i lokalne, a w ostatecznym rozrachunku dotyczą wszystkich ludzi i środowiska na całym świecie. **Każdy ma do odegrania swoją rolę.**

Dla **przedsiębiorstw i rządów** dążenie do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń stanowi ważną okazję do wprowadzania innowacji poprzez inwestowanie w czyste technologie, produkty i usługi. **Inwestycje prywatne** stanowią kluczową dźwignię. W 2019 r. na całym świecie wyemitowano o 51 % więcej zielonych obligacji w porównaniu z 2018 r. (na łączną

⁷⁷ Dyrektywa 2004/35/WE.

⁷⁸ COM(2020) 643.

⁷⁹ Dyrektywa (UE) 2019/1937.

⁸⁰ COM(2020) 642.

kwotę 257,7 mld USD), głównie ze względu na zwiększone wykorzystanie w UE⁸¹. Wdrożenie kryteriów środowiskowych (ochrona wód, zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola, gospodarka o obiegu zamkniętym i różnorodność biologiczna) w ramach **rozporządzenia w sprawie systematyki**⁸² będzie ważną okazją do wsparcia tego zachęcającego trendu. Aby pomóc przedsiębiorstwom i rządowi w pomiarze wyników ekonomicznych ich modeli biznesowych i projektów poprzez odzwierciedlenie prawdziwej wartości przyrody, Komisja będzie nadal wspierać **standardowe praktyki księgowe w zakresie kapitału naturalnego** i bardziej rygorystyczną sprawozdawczość środowiskową, jak w przypadku wniosku dotyczącego **dyrektywy w sprawie sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju**⁸³, a także, w stosownych przypadkach, promować zapobieganie zanieczyszczeniom jako element kontroli zrównoważonego charakteru dużych projektów wspieranych przez InvestEU. Powinno to pomóc w zapewnieniu, aby aspekty związane z powietrzem, wodą i glebą odpowiednio uwzględniano przy opracowywaniu standardowych praktyk w odniesieniu do przedsiębiorstw, projektów, produktów i rządu oraz promowano je w partnerstwach publiczno-prywatnych⁸⁴.

UE będzie nadal promować na arenie międzynarodowej program zielonego finansowania, aby zmobilizować kapitał prywatny na rzecz zrównoważonych środowiskowo inwestycji, które wspierają cele zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń, w tym poprzez **międzynarodową platformę ds. zrównoważonego finansowania**. Będzie ona współpracować z państwami członkowskimi, **Europejskim Bankiem Inwestycyjnym i innymi właściwymi międzynarodowymi instytucjami finansowymi** w celu uruchomienia instrumentów takich jak Europejski Fundusz na rzecz Zrównoważonego Rozwoju+, aby dalej rozwijać i zwiększać inwestycje w zakresie zapobiegania zanieczyszczeniom⁸⁵. Począwszy od 2022 r. Komisja zapewni, aby przy **nagradzaniu przedsiębiorców** (np. w ramach Europejskich Nagród dla Przedsiębiorstw Dbających o Środowisko) ich starania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń były należycie doceniane i nagłaśniane. Pomoże to przedsiębiorstwom będącym liderami w ugruntowaniu ich pozycji rynkowej, jednocześnie uwidaczniając ich wyniki związane z emisją zanieczyszczeń z myślą o przyszłych klientach.

Konieczne będą również **fundusze publiczne**, wraz z inwestycjami prywatnymi, biorąc pod uwagę, że osiągnięcie uzgodnionych celów środowiskowych będzie wymagało zainwestowania w całej UE dodatkowych 100–150 mld EUR rocznie do 2030 r., z czego znaczna część będzie przeznaczona na inwestycje w zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrolę⁸⁶. Zbliżający się przegląd ram zarządzania gospodarczego będzie zawierał odniesienie do zielonych inwestycji publicznych w kontekście jakości finansów publicznych. **Wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027 oraz narzędzie służące odbudowie gospodarki (Next Generation EU)** będą również oferować wsparcie finansowe na rzecz ograniczania i kontroli zanieczyszczenia poprzez politykę spójności, plany krajowe w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz inne odpowiednie strategie krajowe, takie jak krajowe plany strategiczne

⁸¹ Dotychczasowe wykorzystanie wpływów służyło głównie energetyce, budownictwu i transportowi (ponad 80 %); udział wody wynosi 9 %, a odpadów i użytkowania gruntów łącznie około 6 %. Źródło: DG ds. Środowiska, analiza wewnętrzna aktualizowana w lipcu 2020 r., na podstawie Climate Bonds Initiative: „2019 Green Bond Market Summary” [„Podsumowanie rynku zielonych obligacji w 2019 r.”].

⁸² Rozporządzenie (UE) 2020/852.

⁸³ COM(2021) 189.

⁸⁴ Działania zostaną połączone z działaniami związanymi z rozliczaniem kapitału naturalnego ogłoszonymi w ramach Europejskiego Zielonego Ładu.

⁸⁵ Wykorzystując w szczególności korzystne doświadczenia zdobyte w zakresie platformy inwestycyjnej dla krajów objętych polityką sąsiedztwa, ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich, programu inwestycyjnego w ramach śródziemnomorskich obszarów hotspotu, partnerstwa na rzecz środowiska w ramach wymiaru północnego lub inicjatywy na rzecz czystych oceanów.

⁸⁶ COM(2020) 21, SWD(2020) 98.

w ramach wspólnej polityki rolnej, które mogą zachęcać do wdrażania korzystnych praktyk rolniczych. Komisja będzie kontynuować współpracę z państwami członkowskimi w celu dalszego rozwoju i poprawy **krajowych usług doradczych dla rolników**, aby budować potencjał w zakresie praktyk powodujących mniejsze zanieczyszczenie, w szczególności w celu ograniczenia emisji amoniaku i azotanów. **Krajowe plany odbudowy i zwiększania odporności** są narzędziem umożliwiającym reagowanie na wyzwania i czerpanie korzyści z dwójakiej transformacji – ekologicznej i cyfrowej, która może obejmować zapobieganie zanieczyszczeniom i ich ograniczanie, w szczególności w przypadku tych określonych w zaleceniach dla poszczególnych krajów. Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności Komisja oceni te plany pod kątem m.in. celów dwójakiej transformacji – ekologicznej i cyfrowej. Finansowanie w ramach polityki spójności w znacznym stopniu przyczyni się do osiągnięcia celu zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń poprzez inwestycje m.in. w efektywność energetyczną, energię odnawialną, oczyszczanie ścieków, gospodarowanie odpadami, środki w zakresie jakości powietrza, zrównoważony transport miejski i zieloną infrastrukturę. W ten sposób wspierane będą działania zarówno na szczeblu krajowym, jak i na szczeblu regionalnym oraz lokalnym. Komisja jest również gotowa wspierać państwa członkowskie za pośrednictwem **Instrumentu Wsparcia Technicznego** w celu zapewnienia wsparcia technicznego na rzecz reform związanych z zanieczyszczeniami w państwach członkowskich UE, które to reformy mogą być finansowane ze środków krajowych lub funduszy UE. Komisja opracowuje również długoterminową wizję obszarów wiejskich, obejmującą ambicję, aby przyczynić się do zmniejszenia emisji poprzez konkretne działania.

Jednym z priorytetów programu „Horyzont Europa” będzie wspieranie **ukierunkowanych badań naukowych i innowacji istotnych dla osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń**. Główne inicjatywy strategiczne to misje⁸⁷ i partnerstwa⁸⁸, takie jak proponowane misje „Zdrowe oceany, morza oraz wody przybrzeżne i śródlądowe”⁸⁹, „Zdrowa gleba i żywność”⁹⁰, misja „Neutralne dla klimatu i inteligentne miasta” oraz partnerstwa na rzecz oceny ryzyka związanego z chemikaliami (PARC), przekształcania europejskiego przemysłu przetwórczego („Processes4Planet”), bezpieczeństwa wodnego dla planety („Water4All”), bezemisyjnego transportu wodnego (ZEW) czy „W kierunku bezemisyjnego transportu drogowego” (2ZERO). Ponadto program „Horyzont Europa” będzie nadal służył wspieraniu badań nad substancjami zanieczyszczającymi i rodzajami zanieczyszczeń budzącymi zaniepokojenie, takimi jak **zanieczyszczenie świetlne** i jego wpływ na różnorodność biologiczną lub zanieczyszczenie **nanocząstkami**.

Znaczący potencjał innowacyjny coraz częściej wyłania się z **rozwiązań cyfrowych służących ograniczaniu zanieczyszczeń**, które często przyczyniają się także do osiągnięcia innych celów Zielonego Ładu⁹¹. Mogą one przyspieszyć proces przejścia na zerowy poziom emisji zanieczyszczeń, ale wymagają podjęcia w odpowiednim czasie decyzji w celu jak najlepszego wykorzystania możliwości przy jednoczesnym ograniczeniu ryzyka. Na przykład opracowanie ukierunkowanych **narzędzi cyfrowych, które pomogłyby rolnikom ograniczyć ich ślad środowiskowy** dzięki dającym się łatwo zobrazować wymogom w ramach prawa Unii, mogłoby znacznie ograniczyć zanieczyszczający wpływ niektórych z ich działań. W bardziej ogólnym

⁸⁷ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe/missions-horizon-europe_en

⁸⁸ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe/european-partnerships-horizon-europe_en

⁸⁹ Np. ta misja oceaniczna będzie poświęcona odpadom z tworzyw sztucznych, mikrodrobinom plastiku, chemikaliom, składnikom odżywczym, hałasowi podwodnemu.

⁹⁰ Np. ta misja będzie poświęcona zanieczyszczeniu gleby na obszarach wiejskich i miejskich, rekultywacji zanieczyszczonych terenów oraz promowaniu powszechnego stosowania praktyk w zakresie ograniczania pestycydów i składników odżywczych.

⁹¹ SWD(2021) 141. Należy zauważyć, że np. w ramach usług programu Copernicus już teraz dostarczane są dane i informacje na temat jakości powietrza, wód słodkich, mórz i gleb.

ujęciu, aby poprawić dostępność danych z sektora publicznego i prywatnego oraz pomóc przedsiębiorstwom, decydentom, naukowcom i obywatelom w lepszym zrozumieniu i wizualizacji zanieczyszczeń, **dane istotne dla osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń**⁹² będą udostępniane w sposób otwarty w ramach przestrzeni danych dotyczących Zielonego Ładu⁹³. **Program obserwacji Ziemi Copernicus** będzie głównym elementem składowym **unijnej inicjatywy „Kierunek Ziemia”**, ponieważ dostarczy dużych ilości danych i informacji z zakresu obserwacji i monitorowania Ziemi. Komisja ogłosiła również inicjatywę **„GreenData4All”**⁹⁴ mającą na celu modernizację, aktywne rozpowszechnianie i udostępnianie danych publicznych i prywatnych w celu wspierania realizacji celów Zielonego Ładu na podstawie postępów poczynionych w ramach dyrektywy INSPIRE⁹⁵ i z uwzględnieniem dyrektywy w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska⁹⁶. Ponadto dzięki inteligentnym miastom i społecznościom w ramach programu „Cyfrowa Europa” Komisja będzie inwestować na przykład w pilotaż i wdrażanie rozwiązań cyfrowych na rzecz eliminacji zanieczyszczeń, a także w rozwój **lokalnych cyfrowych bliźniaków** – wirtualnych modeli miast – które pomogą miastom stawić czoła złożonym wyzwaniom w zakresie środowiska i planowania⁹⁷.

Uzupełniając działania podejmowane w ramach Europejskiego Paktu na rzecz Klimatu⁹⁸, Komisja zaoferuje Europejczykom nowe możliwości zdobywania wiedzy na temat zanieczyszczeń i podejmowania działań. Opracowane zostaną specjalne materiały informacyjne i aplikacje, począwszy od aplikacji **Air Quality Index** (Wskaźnik Jakości Powietrza)⁹⁹, która ułatwi dostęp w czasie rzeczywistym do porównywalnych danych z całej UE, oraz **kalkulatora śladu środowiskowego konsumenta**¹⁰⁰, który umożliwi wszystkim ocenę własnego śladu konsumpcyjnego. Specjalne działania komunikacyjne z zakresu eliminacji zanieczyszczeń prowadzone z organizacjami partnerskimi będą obejmować zestawy edukacyjne czy promowanie specjalnych działań związanych z eliminacją zanieczyszczeń, skierowanych do ogółu społeczeństwa, studentów i grup szczególnie wrażliwych.

Jest oczywiste, że transformacja w kierunku zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń wymaga nie tylko funduszy i technologii, ale także wykwalifikowanych ludzi, którzy potrafią zrobić z nich jak najlepszy użytek. I dotyczy to nie tylko umiejętności cyfrowych. Komisja będzie wdrażać **program na rzecz umiejętności**¹⁰¹ między innymi poprzez wspieranie opracowania **zestawu podstawowych dla rynku pracy umiejętności ekologicznych**, które zostaną wykorzystane na potrzeby szkoleń we wszystkich sektorach gospodarki w celu wykształcenia pokolenia specjalistów świadomych wyzwań związanych z klimatem, środowiskiem i zdrowiem oraz proekologicznych podmiotów gospodarczych. Ponadto Komisja zapewni powszechne wdrożenie dostosowanych do potrzeb **unijnych modułów szkoleniowych dla pracowników**

⁹² Opierając się na już istniejących platformach i inicjatywach, takich jak europejska sieć informacji i obserwacji środowiska morskiego (EMODnet), Platforma Informacyjna Monitorowania Stanu Chemicznego (IPChem), a także zestaw wskaźników in situ programu Copernicus (Copernicus In Situ Dashboard) i usługa nadzoru morskiego.

⁹³ COM(2020) 66.

⁹⁴ Jak określono w europejskiej strategii w zakresie danych, zob. portal „Wyraź swoją opinię”.

⁹⁵ Dyrektywa 2007/2/WE.

⁹⁶ Dyrektywa 2003/4/WE.

⁹⁷ Zob. SWD(2021) 141.

⁹⁸ COM(2020) 788, np. „prowadzone w internecie interaktywne dialogi obywatelskie będą okazją dla uczestników do przedstawienia swoich poglądów, pomysłów i oczekiwań dotyczących tego, co dla ich społeczności i codziennego życia oznacza Europa bez emisji i bez zanieczyszczeń”.

⁹⁹ Z wykorzystaniem „aktualnych”, oficjalnie podawanych danych o jakości powietrza, uzupełnionych w razie potrzeby o modelowane dane o jakości powietrza uzyskane dzięki usłudze programu Copernicus w zakresie monitorowania atmosfery.

¹⁰⁰ Narzędzie to ma być dostępne w II kwartale 2021 roku na stronie <https://eplca.jrc.ec.europa.eu/ConsumerFootprint.html>

¹⁰¹ COM(2020) 274.

śłużby zdrowia i innych pracowników sektora opieki społecznej w celu poprawy ich zdolności do radzenia sobie z zagrożeniami dla środowiska, zapewniając jednocześnie powszechne przyjęcie w UE regularnie aktualizowanych najlepszych praktyk w celu osiągnięcia wymiernych postępów w identyfikowaniu i zmniejszaniu narażenia grup szczególnie wrażliwych na zagrożenia dla środowiska.

W celu zapewnienia, aby transformacja ekologiczna i zrównoważony rozwój stały się częścią programu nauczania, pod koniec 2021 r. Komisja przedstawi wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie **edukacji na rzecz zrównoważenia środowiskowego oraz europejskich ram kompetencji w zakresie zmiany klimatu i zrównoważonego rozwoju**. Uruchomiona w grudniu 2020 r. **koalicja na rzecz edukacji dla klimatu** będzie wspierać innowacyjne rozwiązania z udziałem nauczycieli i uczniów, w tym w zakresie rozwoju umiejętności ekologicznych. **Program Erasmus+** wzmocni ekologiczny wymiar kształcenia i szkolenia, a także zwiększy liczbę możliwości w zakresie mobilności w ramach ekologicznych przyszłościowych kierunków studiów, takich jak urbanistyka, zrównoważony rozwój i innowacje lub nauki przyrodnicze, technologia, inżynieria i matematyka (STEM).

Miasta i regiony przodują we wdrażaniu przepisów, polityki i programów związanych z zanieczyszczeniami. Wiele miast już teraz intensyfikuje działania, a liderzy są zaangażowani w sieci **Zielonej Stolicy Europy i Zielonego Liścia**. Mimo to wiele miast nadal ma problemy w radzeniu sobie z zanieczyszczeniem środowiska w wystarczającym stopniu. Na przykład unijne normy jakości powietrza są nadal naruszane w ponad 100 miastach w UE. Komisja będzie nadal zachęcać i motywować miasta oraz z nimi współpracować, w szczególności w ramach niedawno zawartego **porozumienia w sprawie zielonego miasta**, tak aby zobowiązały się one do zintensyfikowania lokalnych działań w zakresie powietrza, hałasu, wody, przyrody i różnorodności biologicznej, gospodarki o obiegu zamkniętym i odpadów¹⁰². Proponowana w ramach programu „Horyzont Europa” **Misja Miasta**, poprzez międzysektorowe ukierunkowane na zapotrzebowanie podejście zgodne z dążeniem do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń, wesprze 100 miast w transformacji w kierunku neutralności klimatycznej do 2030 r., aby zainspirować inne europejskie miasta, by i one do 2050 r. stały się neutralne dla klimatu i przyczyniły się w znacznym stopniu do zmniejszenia zanieczyszczeń komunalnych.

Inicjatywa przewodnia 6: Prezentacja rozwiązań w zakresie zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń dla budynków

Począwszy od 2022 r. Komisja będzie prezentować – na przykładzie inicjatyw „Fala renowacji” i „nowy europejski Bauhaus” – **w jaki sposób projekty budowlane i wykorzystanie lokalnych cyfrowych bliźniaków mogą również przyczynić się do osiągnięcia celów dotyczących zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń** dzięki zastosowaniu zasad opartych na zasadzie „beautiful, sustainable, together” („pięknie, trwale, razem”). Wyniki te przyczynią się również do wdrożenia dyrektywy w sprawie efektywności energetycznej dzięki lepszym warunkom mieszkaniowym i mniejszemu zanieczyszczeniu z budynków, w budynkach i wokół nich, a także oszczędnościom finansowym.

¹⁰² https://ec.europa.eu/environment/topics/urban-environment/green-city-accord_en

Inicjatywa przewodnia 7: Żywe laboratoria na rzecz ekologicznych rozwiązań cyfrowych i inteligentnej eliminacji zanieczyszczeń

W 2021 r. Komisja wraz z partnerami uruchomi sieć żywych laboratoriów¹⁰³ na rzecz ekologicznych rozwiązań cyfrowych i inteligentnej eliminacji zanieczyszczeń, aby nawiązać współpracę z władzami regionalnymi i lokalnymi (np. poprzez społeczność Living-in.eu) i innymi zainteresowanymi stronami w celu wsparcia **rozwoju lokalnych działań na rzecz transformacji ekologicznej i cyfrowej**¹⁰⁴, które będą stanowić wkład na rzecz Europejskiej Koalicji na Rzecz Ekologicznej Cyfryzacji¹⁰⁵ i Europejskiego Paktu na Rzecz Klimatu. Do 2023 r. członkowie żywych laboratoriów opracują zalecenia dotyczące wykorzystania przyjaznych dla klimatu i środowiska rozwiązań cyfrowych w celu przyspieszenia działań na rzecz eliminacji zanieczyszczeń, ze szczególnym uwzględnieniem zaangażowania obywateli.

3.3. Promowanie ogólnościatowych zmian na rzecz eliminacji zanieczyszczeń

Zanieczyszczenie nie uznaje granic. UE będzie zatem promować dążenie do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń na rzecz nietoksycznego środowiska w ramach swoich działań zewnętrznych, w tym działań dyplomatycznych i inwestycji na rzecz Zielonego Ładu, zapewniając wiedzę fachową i zasoby finansowe w celu zwiększenia skali międzynarodowych partnerstw i działań w państwach trzecich i we współpracy z państwami trzecimi.

Zgodnie z najnowszymi strategiami politycznymi i regionalnymi¹⁰⁶ UE będzie ściśle współpracować z **partnerami w procesie rozszerzenia i swoimi najbliższymi sąsiadami** na południu i wschodzie, a także ze Zjednoczonym Królestwem i partnerami z EFTA w zakresie wyzwań związanych z zanieczyszczeniem, zwłaszcza w celu ratyfikacji i skutecznego wdrożenia odpowiednich wielostronnych porozumień dotyczących zanieczyszczenia. Istotne znaczenie będzie miała również współpraca z krajami nordyckimi nienależącymi do UE, z USA, Kanadą i Rosją, w tym stała współpraca na odpowiednich forach międzynarodowych, mająca na celu lepszą ochronę wrażliwego środowiska regionu arktycznego przed szkodami spowodowanymi zanieczyszczeniem. W szczególności UE będzie rozszerzać **współpracę międzynarodową w zakresie polityki dotyczącej czystej sadzy**¹⁰⁷ w celu ograniczenia skutków zmiany klimatu i poprawy jakości powietrza.

UE będzie również współpracować z **głównymi partnerami międzynarodowymi**, w szczególności w ramach grupy G20 i jej rozległej sieci dwustronnych umów handlowych, w celu realizacji globalnego programu eliminacji zanieczyszczeń, z naciskiem na zdrowie i zapobieganie zanieczyszczeniom, oraz będzie działać na rzecz stworzenia możliwości rynkowych dla ekologicznych technologii, towarów, usług i inwestycji. Będzie ona również promować dążenie do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń poprzez strategie rozwoju i inwestycji, oceniać inicjatywy w zakresie polityki handlowej i umowy o wolnym

¹⁰³ Opierając się na doświadczeniach na szczeblu UE (np. europejska sieć żywych laboratoriów) lub państw członkowskich (np. niemiecki Program w zakresie polityki cyfrowej na rzecz środowiska). Celem żywych laboratoriów jest integracja procedur dotyczących badań naukowych i innowacji w rzeczywistych społecznościach i środowiskach. Pośredniczą one między obywatelami, instytucjami badawczymi, przedsiębiorstwami, miastami i regionami w celu współtworzenia elementów wartościowych dla różnych podmiotów, szybkiego prototypowania lub walidacji w celu przyspieszenia innowacji i rozwoju przedsiębiorstw.

¹⁰⁴ Zob. konkluzje Rady ds. Środowiska z 2020 r.: „Cyfryzacja na rzecz środowiska”.

¹⁰⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/companies-take-action-support-green-and-digital-transformation-eu>

¹⁰⁶ Zob. COM(2020) 641, SWD(2020) 223, JOIN(2020) 7, JOIN(2021) 2.

¹⁰⁷ Czysta sadza – powszechnie znana jako sadza – jest małą cząsteczką powstałą w wyniku niepełnego spalania paliw kopalnych, paliw mieszanych i syntetycznych oraz biomasy.

handlu pod kątem wpływu związanego z zanieczyszczeniem oraz intensyfikować wdrażanie i egzekwowanie rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju.

Na **poziomie wielostronnym** UE będzie:

- w dalszym ciągu wspierać międzynarodowe działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń i wdrożenia zasady „zanieczyszczający płaci”¹⁰⁸, zgodnie z celami zrównoważonego rozwoju, oraz prowadzić działania następcze w związku z rezolucjami Zgromadzenia ONZ ds. Ochrony Środowiska¹⁰⁹, w szczególności planem wdrożenia pt. „W stronę wolnej od zanieczyszczeń planety”¹¹⁰ oraz inicjatywą „Mission Innovation”¹¹¹;
- w dalszym ciągu przewodzić pracom na rzecz ambitnych międzynarodowych ram wspierających należyte zarządzanie chemikaliami i odpadami po roku 2020;
- wzmacniać działania podejmowane w ramach konwencji bazylejskiej, konwencji rotterdamskiej, konwencji sztokholmskiej i konwencji z Minamaty w sprawie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, niebezpiecznych chemikaliów, trwałych zanieczyszczeń organicznych i rtęci;
- promować globalne porozumienie w sprawie tworzyw sztucznych¹¹².

Celem UE będzie również zapewnienie, aby skutecznie zwalczać zanieczyszczenia w ramach ambitnych **globalnych ram różnorodności biologicznej na okres po 2020 roku** podczas 15. Konferencji Stron Konwencji o różnorodności biologicznej.

Komisja będzie zachęcać kraje partnerskie, aby udoskonalili swoje ramy polityczne i regulacyjne oraz wprowadzili **właściwe zachęty do ograniczania zanieczyszczeń**, w szczególności poprzez stosowanie ekologicznego planowania budżetu i podatków ekologicznych¹¹³. Ponadto w ramach zbliżającej się inicjatywy dotyczącej zrównoważonego ładu korporacyjnego wprowadzone zostaną **obowiązki w zakresie zachowania należytej staranności** w całych łańcuchach wartości gospodarczej, w tym w odniesieniu do skutków środowiskowych związanych z działalnością gospodarczą.

Komisja zwiększy stopień, w jakim uwzględnia się dążenie do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń w programach działań zewnętrznych UE wspierających przejście na gospodarkę niskoemisyjną i o obiegu zamkniętym, zrównoważony rozwój obszarów miejskich, rozwiązania w zakresie czystej energii i czystego gotowania, wody i warunków sanitarnych, działania w dziedzinie klimatu i środowiska, zdrowie, mobilność zgodną z zasadami zrównoważonego rozwoju i rolnictwo. Komisja zacieśni również współpracę z partnerami międzynarodowymi, aby zagwarantować konsumentom bezpieczeństwo produktów eksportowanych na unijne rynki internetowe i stacjonarne.

Komisja zbada sposoby włączenia **bardziej rozbudowanego programu na rzecz zdrowia i zanieczyszczenia na arenie międzynarodowej**, w tym poprzez zwrócenie większej uwagi na środowiskowe uwarunkowania chorób niezakaźnych w programach działań w dziedzinie zdrowia finansowanych przez UE. Ponadto Komisja będzie współpracować z organizacjami

¹⁰⁸ COM(2020) 313.

¹⁰⁹ Rezolucje w sprawie np. zanieczyszczenia powietrza, wody i gleby; chemikaliów i odpadów; odpadów morskich; tworzyw sztucznych jednorazowego użytku.

¹¹⁰ <https://www.unenvironment.org/ietc/resources/publication/towards-pollution-free-planet>

¹¹¹ <http://mission-innovation.net/>

¹¹² Por. COM(2020) 98.

¹¹³ W wielu krajach rozwijających się zwiększenie dochodów uzyskiwanych z opodatkowania zanieczyszczeń może zmniejszyć zależność państwa od pomocy i finansowania dłużnego oraz pomóc w mobilizacji dochodów krajowych na potrzeby usług publicznych. Ponieważ trudniej jest uchylać się od podatków ekologicznych niż przykładowo od podatku dochodowego od osób fizycznych lub prawnych, mogą one również zwiększyć odpowiedzialność państwa, podnieść morale podatników i usprawnić zarządzanie budżetem, zob.

<https://www.oecd.org/environment/tools-evaluation/environmentaltaxation.htm>

o strukturze „trójstronnej plus” (WHO, FAO, OIE, UNEP) w celu osiągnięcia w ramach podejścia „Jedno zdrowie” odnowionego globalnego i skutecznego konsensusu w sprawie zanieczyszczenia środowiska.

Komisja będzie wspierać **globalne działania w zakresie wywozu pojazdów wycofanych z eksploatacji** i pojazdów używanych oraz zachęcać do przyjęcia bardziej rygorystycznych przepisów dotyczących przywozu najbardziej zanieczyszczających środowisko pojazdów używanych, zwłaszcza w Afryce. Zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami UE Komisja proponuje również nowe zasady dotyczące wywozu pojazdów wycofanych z eksploatacji, w szczególności w celu lepszego rozróżnienia samochodów używanych od pojazdów wycofanych z eksploatacji oraz zbadania możliwości powiązania wywozu pojazdów używanych ze spełnianiem wymogów UE, np. dotyczących zdolności do ruchu drogowego i emisji zanieczyszczeń.

Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny (WEEE) oraz zużyte baterie należą do najszybciej rosnących strumieni odpadów, zwłaszcza w krajach rozwijających się. Komisja będzie wspierać inicjatywy, w szczególności poprzez konwencję bazylejską, w celu lepszego monitorowania międzynarodowego handlu tymi strumieniami odpadów i lepszego nimi zarządzania. W szczególności zwiększone wykorzystanie samochodów, energii słonecznej i technologii ICT znacznie rozszerzyło zastosowanie **baterii kwasowo-ołowiowych** w krajach rozwijających się. Ich często nieformalny recykling naraża ludzi na szkodliwe zanieczyszczenie ołowiem, co ma duży wpływ na dzieci i ich rozwój. Komisja zbada **globalną inicjatywę** z partnerami międzynarodowymi aby położyć kres nieformalnemu recyklingowi zużytych baterii kwasowo-ołowiowych.

Inicjatywa przewodnia 8: Zmniejszenie zewnętrznego śladu zanieczyszczeniowego UE

Począwszy od 2021 r. Komisja będzie promować globalną eliminację zanieczyszczeń na wszystkich właściwych forach międzynarodowych oraz współpracować z państwami członkowskimi UE i zainteresowanymi stronami w celu znacznego zmniejszenia zewnętrznego śladu zanieczyszczeniowego UE, w szczególności poprzez proponowanie – zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami UE – **ograniczenia wywozu niektórych produktów, które nie są już dozwolone na rynku UE, oraz odpadów**, które mają szkodliwy wpływ na środowisko w państwach trzecich. Przyczyni się to do zmniejszenia globalnego śladu zanieczyszczeniowego UE i przyniesie korzyści dla obywateli państw trzecich w zakresie zdrowia i środowiska.

3.4. Śledzenie postępów, przewidywanie tendencji i włączenie eliminacji zanieczyszczeń do głównego nurtu polityki

Aby zintegrować monitorowanie różnych rodzajów zanieczyszczeń i ocenić ich wpływ na zdrowie, środowisko, gospodarkę i społeczeństwo, Komisja, we współpracy z odpowiednimi agencjami UE¹¹⁴, opracuje zintegrowane **ramy monitorowania realizacji i perspektywy zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń**¹¹⁵ jako element szerszego monitorowania w ramach ósmego unijnego programu działań w zakresie środowiska (EAP). Wyniki odpowiednich innowacyjnych badań, takich jak dotyczące biomonitoringu człowieka¹¹⁶, ekspozycji¹¹⁷,

¹¹⁴ W szczególności Europejska Agencja Środowiska (EEA), Europejska Agencja Chemikaliów (ECHA), Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) oraz Europejska Agencja Bezpieczeństwa Morskiego.

¹¹⁵ SWD(2021) 140.

¹¹⁶ <https://www.hbm4eu.eu/>

¹¹⁷ <https://www.humanexposome.eu/>

zdrowia gleby¹¹⁸ czy owadów zapylających¹¹⁹, będą musiały być w większym stopniu uwzględniane, aby zapewnić długoterminowe gromadzenie danych i przyczynić się do działań perspektywicznych. EEA opracuje „Europejski Atlas Środowiska i Zdrowia”, który może również zostać włączony do „Europejskiego Obserwatorium ds. Klimatu i Zdrowia”¹²⁰, w celu uzupełnienia monitorowania realizacji i perspektyw zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń, ze szczególnym uwzględnieniem skutków zdrowotnych.

Ramy monitorowania realizacji i perspektyw zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń

Zintegrowane monitorowanie zanieczyszczeń w znacznym stopniu przyczyni się do lepszego zarządzania kwestią zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń, dzięki oferowaniu nowych informacji na temat ogólnych poziomów zanieczyszczeń i ich skutków oraz śledzeniu, czy realizacja polityki zmierza w kierunku osiągnięcia uzgodnionych celów na poziomie unijnym i krajowym, również w ramach regularnych przeglądów wdrażania polityki ochrony środowiska oraz monitorowania ósmego EAP. W ramach **perspektywy zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń** przeanalizowane zostaną synergie i kompromisy między poszczególnymi obszarami polityki UE, co pomoże przełożyć „wczesne ostrzeżenie” na zalecenia dotyczące substancji zanieczyszczających stanowiących coraz większy problem na podstawie najnowszych wyników badań (np. w zakresie cząstek ultradrobnych lub zanieczyszczenia świetlnego). Pierwsze sprawozdanie dotyczące monitorowania realizacji i perspektyw zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń zaplanowano na 2022 r.

Na podstawie monitorowania i perspektyw Komisja, we współpracy z Komitetem Regionów, ustanowi **nową platformę zainteresowanych stron na rzecz eliminacji zanieczyszczeń**, aby zgromadzić zainteresowane strony i ekspertów z różnych obszarów polityki (np. zdrowia, rolnictwa, badań i innowacji, transportu, transformacji cyfrowej i środowiska) w celu skutecznego włączenia programu eliminacji zanieczyszczeń w główny nurt, wsparcia w tworzeniu współodpowiedzialności, promowania współpracy i wspierania zintegrowanych rozwiązań i działań, które maksymalizują synergie z obniżeniem emisyjności i działaniami na rzecz odbudowy po COVID-19.

W ramach inicjatywy będą opracowywane i udostępniane dobre praktyki w zakresie przekrojowych zagadnień, takich jak finansowanie innowacji i miejsc pracy związanych z dążeniem do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń, pobudzanie zrównoważonej produkcji i konsumpcji, a także tworzenie ośrodków tematycznych, takich jak ośrodek ds. ekologicznych rozwiązań cyfrowych, ośrodek ds. technologii czystego powietrza i ośrodek ds. zanieczyszczenia gleby. Platforma zainteresowanych stron na rzecz eliminacji zanieczyszczeń stworzy również synergię z innymi odpowiednimi inicjatywami, takimi jak Europejski Pakt na rzecz Klimatu. Ten regularny i interaktywny dialog oraz współpraca z państwami członkowskimi, przedsiębiorstwami, organizacjami pozarządowymi, środowiskiem akademickim i innymi zainteresowanymi stronami pomoże również w przygotowaniu drugiego sprawozdania dotyczącego monitorowania realizacji i perspektyw zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń do roku 2024.

Inicjatywa przewodnia 9: Konsolidacja unijnych centrów wiedzy na temat eliminacji zanieczyszczeń

¹¹⁸ Badanie dotyczące użytkowania gruntów i pokrycia terenu.

¹¹⁹ EU Pollinator Information Hive (unijna baza informacji na temat owadów zapylających) utworzona w ramach inicjatywy UE na rzecz owadów zapylających, COM(2018) 395.

¹²⁰ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/observatory>

Począwszy od 2021 r. Komisja skonsoliduje rolę Europejskiej Agencji Środowiska (EEA)¹²¹ i Wspólnego Centrum Badawczego (JRC)¹²² jako unijnych **centrów doskonałości** w zakresie wiedzy na temat monitorowania realizacji i perspektyw zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń, a także zgromadzi odpowiednie podmioty w ramach platformy zainteresowanych stron na rzecz eliminacji zanieczyszczeń, aby wymieniać się również najlepszymi dostępnymi danymi i **informować społeczeństwo, w szczególności za pośrednictwem opracowywanej aplikacji Air Quality Index (Wskaźnik Jakości Powietrza).**

4. WNIOSKI

Niniejszy plan działania opublikowano w czasie, gdy UE postawiła sobie za cel osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r. i z nową determinacją otworzyła się na potrzebę przejścia na model czystej gospodarki o obiegu zamkniętym oparty na odbudowanych i zdrowych ekosystemach naturalnych, konieczność powstrzymania dalszej utraty różnorodności biologicznej oraz zapewnienia zdrowego, nietoksycznego środowiska dla wszystkich swoich obywateli. W niniejszym planie nakreślono wizję świata wolnego od zanieczyszczeń i połączono wszystkie bieżące i planowane starania w zintegrowaną strategię, która na pierwszym miejscu stawia zapobieganie zanieczyszczeniom. Ponieważ wiele kierunków prac jest w toku lub dopiero zaczyna przynosić rezultaty, do 2025 r. Komisja podsumuje stopień realizacji tego planu działania na podstawie drugiego sprawozdania dotyczącego monitorowania realizacji i perspektyw zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń. Określi ona, czy konieczne są dalsze działania w celu rozwiania pojawiających się obaw, oraz dokona przeglądu celów, inicjatyw przewodnich i działań określonych do tej pory, tak aby w tym dziesięcioleciu wprowadzić UE na ścieżkę prowadzącą do zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń, stanowiącego kluczowy element celów Europejskiego Zielonego Ładu.

¹²¹ W ścisłej współpracy z Europejską Agencją Chemikaliów (ECHA), Europejską Agencją Bezpieczeństwa Morskiego, Europejską Agencją Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) i innymi właściwymi agencjami.

¹²² W ścisłej współpracy z innymi służbami Komisji, w szczególności z Eurostatem.